

Opinnäytetyö AMK

Sosionomi

2022

Aino Kuronen, 1902726 ja Milja Pakarinen, 1902713

KOKEMUSASIAANTUNTIJOIDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA ASIAKKAASTA KUMPPANIKSI – HANKKEEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sosionomi

2022 | 38 sivu, 2 liitesivua

Aino Kuronen ja Milja Pakarinen

KOKEMUSASIAANTUNTIJOIDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA ASIAKKAASTA KUMPPANIKSI – HANKKEEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hanke. Hankkeen toiminta perustui New Yorkissa kehitettyyn toimintamalliin, jossa korostuu vanhempien osallisuus ja toimijuus lastensuojelussa. Hanke koulutti lastensuojelun läpikäyneitä vanhempia kokemuskumppaneiksi kokemuskumppani-koulutusmalliin pohjautuen. Tämän tutkimuksen kokemuskumppanit olivat päässeet osallistumaan koulutuksen sisällön työstämiseen, kuten eettisten periaatteiden pohtimiseen sekä koulutuksen sisältämien toimintamallien miettimiseen.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli saada kokemuskumppaneiden ääni kuuluviin ja selvittää, millä tavoin he olivat päässeet mukaan koulutuksen kehittämiseen. Tutkimuksen tulokset toimivat palautteena Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen työntekijöille koulutuksen sisällöstä, toimivuudesta sekä kokemuskumppaneiden osallisuuden toteutumisesta koulutuksen aikana.

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin kolmea kokemuskumppani-koulutuksen käynyttä kokemuskumppania yksilöhaastatteluin Teamsin välityksellä. Haastatteluissa nousi esille, että kokemuskumppanit kokivat tulleen kuulluiksi koulutuksen aikana. Kuulluksi tuleminen näkyi kokemuskumppaneiden vastauksissa mahdollisuutena antaa palautetta ja kehittämisohdotuksia koulutukseen liittyen. Vastauksista ilmeni, että kokemuskumppaneiden osallisuuden toteutuminen näkyi koulutuksessa kokemuskumppaneiden aikaisempien koulutuksien ja tietotaidon hyödyntämisenä sekä mahdollisuutena toimia erilaisissa työtehtävissä ja rooleissa seuraavissa koulutuksissa.

Asiasanat:

Kokemusasiiantuntija, yhteiskehittäminen, osallisuus, kokemuskumppani -koulutusmalli

Bachelor's thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

2022 | 38 pages, 2 pages in appendices

Aino Kuronen ja Milja Pakarinen

EXPERIENCE EXPERTS' EXPERIENCES OF INCLUSION FROM CLIENT TO PARTNER — DEVELOPING PROJECT TRAINING

This thesis was commissioned by the Family Rehabilitation Centre Lauste Customer to Partner project. The project is based on an operating model developed in New York City that emphasizes parental involvement and agency in child protection. The project trains parents who have undergone child protection as experience partners based on the experience partner training model. Experience partners have been able to participate in working on the content of the training, such as reflecting on ethical principles and thinking about the operating models contained in the training.

The aim of the study in this thesis was to make the voice of experience partners heard and to find out how they have been involved in the development of education. The results of the study serve as feedback to the employees of the Customer to Partner project on the content, functionality of the training and the implementation of the experience partners' involvement during the training.

In this thesis, three experience partners who had undergone the Experience Partner training were interviewed through individual interviews via Teams. The interviews raised that the experience partners felt that they had been heard during the training. Being heard was reflected in the responses of the experience partners as an opportunity to provide feedback and development proposals in relation to training. The responses also revealed that the realisation of the involvement of experience partners is seen in training as the use of the experience partners' previous training and know-how, and as an opportunity to perform different jobs and roles in subsequent trainings.

Keywords:

Experts by experience, co-development, participation, experience partner training model

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen yhteiskehittämisessä	8
2.1 Kokemusasiantuntijuus käsitteenä	8
2.2 Kokemusasiantuntijat mukana yhteiskehittämisessä	9
2.3 New Yorkin toimintamalli Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa	11
2.4 Asiakkaasta kumppaniksi -hanke ja kokemuskumppani-koulutusmalli	12
3 Kokemusasiantuntijat mukana lastensuojelutyössä	15
3.1 Lastensuojelu työkenttänä	15
3.2 Aikaisempia tutkimuksia kokemusasiantuntijuudesta kehittämistyössä	17
4 Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus	20
4.1 Tutkimuksen tarve, tavoite ja tehtävät	20
4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	20
4.3 Tutkimuksen lähestymistapa ja tutkimusmenetelmät	21
4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	22
5 Tutkimustulosten analysointi	23
5.1 Kokemuskumppaneiden osallisuus koulutuksen kehittämisessä	23
5.2 Yhteiskehittämisen toteutus kokemuskumppani-koulutuksessa	25
5.3 Kokemuskumppani-koulutukseen osallistumisen vaikutukset kokemuskumppanin elämään	28
6 Tulosten yhteenveto ja arviointi	32
6.1 Tutkimustulosten yhteenveto	32
6.2 Tutkimusprosessi	35
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	37
6.4 Tulosten julkaisu	38
Lähteet	39

Liitteet

Liite 1. Haastattelu saatekirje.

Liite 2. Haastattelukysymykset.

Kuviot

Kuvio 1. Tutkimusprosessi.

35

1 Johdanto

Tutkimus pohjautui Perhekuntoutuskeskus Lausteen (Lauste) Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeeseen ja siellä kehitettyyn kokemuskumppani-koulutusmalliin. Tavoitteena tässä tutkimuksessa oli saada kokemuskumppaneiden ääni kuuluviin ja selvittää, millä tavoin he pääsivät mukaan koulutuksen kehittämiseen. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kokemuskumppaneiden kokemuksia Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen koulutusmallin työstämisestä ja kehittämisestä.

Asiakkaasta kumppaniksi -hanke perustui New Yorkissa kehitettyyn toimintamalliin, jossa korostuu vanhempien osallisuus ja toimijuus lastensuojelussa. Tässä tutkimuksessa haastatellut kokemuskumppanit olivat kokemuskumppani-koulutuksen käyneitä vanhempia, jotka olivat päässeet osallistumaan koulutuksen sisällön työstämiseen, kuten eettisten periaatteiden pohtimiseen sekä koulutuksen sisältämien toimintamallien miettimiseen. New Yorkin toimintamalliin perustuvaa kokemuskumppani-koulutuksen kaltaista koulutusta ei Suomessa ole aikaisemmin ollut. Lastensuojelun asiakasvanhempien hyödyntäviä koulutuksia löytyy kuitenkin muutamia Suomesta, esimerkiksi Suomen Kasper - kasvatus- ja perheneuvonta ry:n järjestämä Soihutu-valmennus, joka kouluttaa lastensuojelun asiakasvanhempia kokemusasiantuntijoiksi.

New Yorkissa alkunsa saanut toimintamalli, mihin Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen koulutusmalli perustuu, nostaa esille vanhempien voimavaroja ja osallisuutta. Toimintamallissa koulutettiin kokemusasiantuntijoista tukihenkilöitä vanhemmille, joiden lapsi on lastensuojelun asiakkaana ja kokemusasiantuntijoita lastensuojelun kehittämis- ja vaikuttamistehtäviin. Toimintamallin käytöllä on ollut suuria vaikutuksia New Yorkissa esimerkiksi huostaanotettujen lasten määrän vähenemiseen sekä lastensuojelua kohtaan olevien pelkojen ja kielteisten ajatusten muuttumiseen enemmän positiivisiksi. (Tobis 2013, 25.)

Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen tarkoituksena oli juurruttaa yhteiskehittämisen avulla New Yorkin mallia Suomen palvelujärjestelmään sopivaksi. Yhteistyötä tehtiin tiiviisti hanketyöntekijöiden, lastensuojelun asiakkaana olevien vanhempien sekä lastensuojelun ammattilaisten kanssa eli hanketta toteutettiin yhteistyössä kolmannen sektorin ja julkisen puolen toimijoiden kanssa. Asiakkaasta kumppaniksi -hanke vastasi kokemuskumppaneiden tarjoamisesta, kouluttamisesta ja työnohjauksesta. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2021a.)

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kanssa. Hankkeen kautta saatiin haastateltavat kokemuskumppanit. Tutkimuksessa selvitettiin, minkälaisia menetelmiä koulutusmallin työstämisessä oli käytetty ja kuinka kokemuskumppanit kokivat tulleen kuulluksi prosessin aikana.

Tutkimuksessa keskityttiin kolmeen tutkimuskysymykseen: miten kokemuskumppaneiden osallisuus toteutui kokemuskumppani-koulutuksen kehittämisessä, miten kokemuskumppanit ovat päässeet osallistumaan yhteiskehittämisen menetelmien valintaan, suunnitteluun ja toteutukseen ja miten kokemuskumppani-koulutukseen osallistuneet kokivat koulutukseen osallistumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä.

Tutkimus muovautui tutkimusprosessin myötä tapaustutkimukseksi, sillä haastatteluihin osallistui suunniteltua vähäisempi määrä osallistujia. Tutkimusta varten saatiin haastateltua kolme kokemuskumppania Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeesta. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimusraportin tulokset toimivat palautteena Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa mukana oleville ammattilaisille, koulutuksen sisällöstä ja toimivuudesta sekä kokemuskumppaneiden osallisuuden toteutumisesta koulutuksen aikana. Tutkimuksen haastatteluaineistosta nostettiin esille kokemuskumppaneiden ajatuksia ja kommentteja koulutusrungosta ja ne liitettiin osaksi Innokylään julkaistuu raporttiin.

Tutkimuksen alussa avataan kokemusasiantuntijuutta sekä yhteiskehittämistä käsitteenä, New Yorkin toimintamallia, Asiakkaasta kumppaniksi hanketta sekä kokemuskumppani-koulutusmallia. Kolmannessa luvussa avataan kokemusasiantuntijoiden mukanaoloa lastensuojelutyössä ja alalukuina käsitellään lastensuojelua työkenttänä sekä aikaisempia tutkimuksia kokemusasiantuntijuudesta kehittämistyössä. Neljännessä luvussa käsitellään tutkimuksen lähtökohtia, kuten tarvetta, tavoitetta ja tehtäviä sekä tutkimusmenetelmiä ja tutkimuskysymyksiä. Viidennessä luvussa analysoidaan tutkimustulokset aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tutkimuksen lopussa vedetään yhteen haastatteluista saadut tulokset, esitellään tutkimusprossin kulku sekä pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä kerrotaan tutkimustulosten julkaisusta.

2 Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen yhteiskehittämisessä

2.1 Kokemusasiantuntijuus käsitteenä

Kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on omakohtaista kokemusta esimerkiksi kuntoutujana, sairaudesta toipuneena, erilaisten palvelujen käyttäjänä tai läheisenä toimimisesta. Kokemusasiantuntijalta löytyy tietoa esimerkiksi siitä, mitkä tekijät ovat auttaneet häntä tai hänen läheistään elämänmuutoksissa tai niihin sopeutumisessa. Näin ollen kokemusasiantuntijatoiminnan tarkoituksena on tarjota kokemuksia ja osaamista muiden hyödyksi. (THL 2022a.) Kokemusasiantuntijuus kehittyy ajan myötä ja sen kehittymistä tukevat esimerkiksi organisaatioilta ja erilaisilta taustatahoilta saatu tuki (Hietala & Rissanen 2015, 16).

Lastensuojelun näkökulmasta kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, joka osallistuu omien kokemusten ja tiedon pohjalta lastensuojelun kehittämiseen (THL 2022b). Lastensuojelun läpi käyneen lasten vanhemmat voivat toimia myös kokemusasiantuntijoina, kuten tapahtui Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa. Kokemusasiantuntijuus on osa kehittämistyötä, jossa kokemusasiantuntijat otetaan mukaan esimerkiksi arviomaan kehitettäviä asioita. Avoin yhteistyö työntekijöiden ja kokemusasiantuntijoiden kanssa muodostaa lastensuojelun kokemusasiantuntijuuden perustan. (Pesäpuu ry 2017, 17.)

Kokemusasiantuntijuus perustuu vapaaehtoisuuteen, jossa yksilö saa itse päättää osallistumisen tai poisjättäytymisen väliltä. Kokemusasiantuntijoilla on myös oikeus valita miten he toteuttavat tehtäviään, ja mitä he kertovat kokemuksistaan ja kenelle. Näin ollen he saavat itse päättää ja säädellä kuinka syvällisesti he avaavat omaa elämäänsä sekä sen liittävätkö he käsiteltävään asiaan omia tunteitaan ja toiveita. (Pesäpuu ry 2017, 18.)

Kokemusasiantuntijatoiminnassa keskeistä on kiinnostus palveluiden kehittämistä kohtaan sekä halu auttaa muita omien kokemusten perusteella (Hietala & Rissanen 2015, 14). Kokemusasiantuntijana toimiminen useimmiten edellyttää koulutusta, johon sisältyy teoreettiseen tietoon tutustumista sekä erilaisiin tehtäviin vaadittavien taitojen ja valmiuksien harjoittelua. Edellytyksenä on myös kyky reflektoida omia kokemuksia sekä kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Kokemusasiantuntijatoiminta vaatii myös riittäviä voimia ja omien kokemusten huolellista käsittelyä. (Hietala & Rissanen 2015, 12 & 14.) Kokemusasiantuntijana toimimisen perustan kuitenkin luovat kokemusasiantuntijan omat kyvyt, henkilökohtaiset ominaisuudet ja valmiudet, vaikka eri tehtävissä vaaditaankin koulutusta (Falk ym. 2013, 18).

Kokemusasiantuntijatoiminnalla on monenlaisia tavoitteita, kuten palvelujen laadun parantaminen sekä asiakkaiden osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden vahvistaminen. Tavoitteisiin kuuluu myös yhteiskunnallisten sekä yksilöiden asenteiden muuttaminen ja ymmärryksen lisääntyminen esimerkiksi kuntoutumisesta ja toipumisesta sekä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. (THL 2022c.) On tärkeää ottaa huomioon, että kokemusasiantuntijat saavat itse vaikuttaa omiin tavoitteisiinsa, jotta tavoitteet eivät

pelkästään pohjaudu esimerkiksi toimeksiantajien tarpeisiin (Pesäpuu ry 2017, 26). Parhaimmassa tapauksessa kokemusasantuntijoiden tieto ja kokemukset yhdistettynä toisiinsa auttavat ammattiauttajia suunnittelemaan entistä toimivampia palveluja sekä lisäämään asiantuntijoiden ja palvelujärjestelmän osaamista (Hietala & Rissanen 2015, 11–12).

Kokemusasantuntijat voivat toimia monissa erilaisissa rooleissa esimerkiksi kokemuskouluttajina, kehittäjinä, tiedottajina, arvioijina ja vertaisohjaajina järjestöissä sekä palvelujärjestelmässä. He voivat pitää esimerkiksi luentoja ammattilaisille ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille sekä jakaa omia näkökulmia niin kuntoutumisestaan kuin palveluihin liittyvistä kokemuksistaan. Kokemusasantuntijat voivat osallistua järjestöjen kehittämistehtäviin ja erilaisten hankkeiden ohjausryhmiin. (Hietala & Rissanen 2015, 19–20.)

Kokemusasantuntija voi toimia tukihenkilönä omien kokemusien pohjalta ja hän voi esimerkiksi tarjota vertaistukea kertomalla, miten hän on itse kokenut vastaavan tilanteen ja kuinka sen jälkeen elämä on sujunut. Näin ollen tukisuhde perustuu kokemusasantuntijan omien kokemusten ja ajatusten jakamiseen, eikä siinä jaeta ohjeita kuinka tuettavan tulisi toimia tai arvioida tuettavan henkilön tilannetta. Tukihenkilönä tai vertaisena toimisessa tärkeintä on kiireetön kuunteleminen sekä neuvoja välttelevä kohtaaminen, sillä vaikeassa elämäntilanteessa oleva ihminen arvostaa eniten kuulluksi tulemisen kokemusta. (Hietala & Rissanen 2015, 26.)

Kokemusasantuntijatoimintaa liittyy erilaisia haasteita, kuten sopivien työtehtävien löytäminen ja niiden yhteensovittaminen, sillä työtehtävät määräytyvät kokemusasantuntijoiden taitojen ja henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Toiminnan haasteet linkittyvät myös palkkioiden ja palkkojen maksamiseen sekä ansiotulojen yhteensovittamiseen. (Falk ym. 2013, 17–18.) Esimerkiksi palkkioiden ja korvausten yhteensovittaminen kuntoutustuen ja asumistuen kanssa on usein haasteellista (Hietala & Rissanen 2015, 35).

Haasteita toimintaan tuo kokemusasantuntijan rooli viranomaisverkostossa, sillä kokemusasantuntijakoulutukseen liittyminen tai kokemusasantuntijana toimiminen perustuu yksilön omaan motivaatioon tai omaan haluun, ei viranomaisen päätökseen (Falk ym. 2013, 18). Vaikeuksista huolimatta kokemusasantuntijatoiminnan hyödyt koetaan vaikeuksia suuremmiksi ja kokemusasantuntijuuden käyttö on viime vuosina lisääntynyt voimakkaasti. Tulevaisuudessa on kuitenkin hyvä pohtia yhteisiä toimintatapoja ja kehittää kokemusasantuntijatoimintaa, jotta kokemusasantuntijoita voidaan hyödyntää entistä laaja-alaisemmin. (Kostiainen ym. 2014, 7.)

2.2 Kokemusasantuntijat mukana yhteiskehittämisessä

Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan toimintaa, jossa ammattilaisten tieto ja palveluiden käyttäjien kokemustieto yhdistyvät toisiinsa tiiviin yhteistyön kautta (Talentia 2020). Yhteiskehittämistä voidaan toteuttaa kokemusasantuntija- ja vertaistoimintaa sekä asiakasraateja hyödyntämällä, esimerkiksi ottamalla kokemusasantuntijoita mukaan toimintojen ja palvelujen suunnitteluun, arviointiin sekä toimeenpanoon (THL 2022d).

Näin ollen yhteiskehittäminen voidaan nähdä ihmisten välisenä tavoitteellisenä yhteistyönä. (Kukkonen ym. 7, 2019).

Yhteiskehittämisen vuorovaikutuksellisuuden ansiosta myös ammattilaiset voivat tuoda esille omakohtaisia kokemuksia esimerkiksi haavoittuvuudesta niin työ kuin henkilökohtaisesta elämästään. Vastavuoroinen kokemusten vaihtaminen ei kuitenkaan tarkoita työroolin hylkäämistä, vaan pikemminkin mahdollisuutta tulla nähdyksi kokonaisvaltaisena ihmisenä. Kokemusten vaihtamisen ansiosta vastavuoroinen luottamus ja ymmärrys lisääntyy niin työntekijöiden kuin palveluiden käyttäjien välillä. (Kukkonen ym. 2019, 7.)

Yhteiskehittäminen edellyttää erilaisten mielipiteiden ja erilaisuuden hyväksymistä ja osallisuuden edistämistä. Toiminnan tavoitteena on tunnistaa työskentelyssä esiin nousevat tavoitteet ja tarpeet, sekä muodostaa tiiviin yhteistyön kautta toimintaa ohjaavia päätavoitteita. Yhteiskehittämisen työskentelyn tarkoituksena on tuoda kaikkien osapuolten kokemukset, näkökulmat ja osaamiset yhteen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. (Kukkonen ym. 2019, 7.)

Yhteiskehittäminen perustuu dialogisuuteen (Hietala ym. 2018, 16). Dialogilla tarkoitetaan avointa keskustelua, jossa hyväksytään ihmisten erilaiset näkemykset ja ajatellaan yhdessä. Se on avointa keskustelua, jossa puhutaan suoraan, pyrkimättä kuitenkaan muuttamaan toisen ihmisen ajatuksia. (THL 2022f.) Ammatillisesta näkökulmasta dialoginen vuorovaikutus perustuu työntekijän ja asiakkaan väliseen molemminpuoliseen ymmärrykseen ja vastavuoroisuuteen (Mäkinen ym. 2009, 138).

Pöyry-Lassilan (2017) kirjoittaman artikkelin: Palveluiden yhteiskehittäminen ja yhteistuottaminen -mukaan, yhteiskehittämisen tavoitteena on saada palvelut vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita ja toiveita sekä luoda uutta tietoa ja kehittää palveluita tietoisesti. Palveluiden tietoisella kehittämisellä Pöyry-Lassilan viittaa artikkelissaan siihen, että pelkkä osallistuminen kehittämisryhmään ei riitä, vaan yhteiskehittäminen vaatii kehittämisryhmään osallistuvilta toisten osallistujien aitoa kuuntelua, yhteisiä kehittämisikohteita ja kokemusten jakamista. (Pöyry-Lassila 2017 25–27.)

Asiakkaiden mahdollisuus osallistua esimerkiksi palvelujen tai toimintatapojen kehittämiseen luovat yhteiskehittämisen perustan. Asiakaslähtöinen yhteiskehittäminen on oppimista ja moniäänistä vuoropuhelua ja yhdessä ajattelua, jossa oppijana toimii koko palvelujärjestelmä, eivät ainoastaan esimerkiksi yhteiskehittämisessä mukana olevat esimiehet tai kokemusasiantuntijat. (Kettunen & Kasila toim. 2021, 17 & 113.) Yhteiskehittämisen onnistumisen takaamiseksi on tärkeää, että kaikki osapuolet ymmärtävät ja tulevat ymmärretyksi työskentelyn aikana. Näin ollen jokaisen kehittämiseen osallistuvan tulee oppia muokkaamaan käyttämiään käsitteitään ja kieltään niin, että yhteinen ymmärrys säilyy. (Hietala & Rissanen 2015, 21.)

Yhteiskehittämisessä on vahvasti läsnä eri osapuolten osallisuus. Osallisuus on keskeinen keino torjua köyhyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä vähentää eriarvoisuutta. Mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin on olennainen osa yhteiskunnallista osallistumista ja kiinnittymistä yhteisöön. Erilaisilla yhteiskunnan palveluilla on keskeinen rooli osallisuuden edistämässä esimerkiksi sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluilla, työllisyyspalveluilla, kouluilla, työpaikoilla, järjestöillä, harrasteseuroilla, seurakunnilla sekä yhdistyksillä. (THL 2022e.)

Osallisuutta voidaan edistää monin eri tavoin. Voidaan tukea osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi asiakasosallisuutta hyödyntämällä, kuten kokemusasiantuntijuuden, asiakaslähtöisen ja monikulttuurisuuden huomioivan toimintamallien avulla. Osallisuutta voidaan edistää myös lisäämällä tiedon saantia yksilöä itseä koskevista asioista sekä varmistamalla turvallinen, esteetön ja osallisuutta edistävä elinympäristö. (THL 2022e.)

Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen työmuotona toimi yhteiskehittämisen malli. Yhteiskehittämisen toteuttaminen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa edellytti jokaisen hankkeeseen osallistuvan aktiivista kuuntelemista niin asiakkaan kuin työntekijän roolissa. Työmuodon tarkoituksena oli varmistaa, että jokainen hankkeen työskentelyyn osallistuva sai äänensä kuuluviin ja sai mahdollisuuden tuoda esiin esimerkiksi nykyisten toimintamallien epäkohtia, mutta myös pääsi osallistumaan uusien ja toimivampien toimintamallien kehittämiseen. Käytännössä Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa yhteiskehittäminen näkyi esimerkiksi hanketyöntekijöiden, lastensuojelun ammattilaisten ja kokemuskumppaneiden välisenä yhteistyönä ja yhteisten palaverien ja keskustelujen järjestämisenä. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022b.)

2.3 New Yorkin toimintamalli Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa

Vuonna 1995 New Yorkin lastensuojelujärjestelmän lapsille ja perheille tarjoama suojelu ja hoito oli useimpien mukaan toimimatonta. Köyhyys, rotusyrjintä, heikko terveydenhuolto, eriarvoisuutta luovat asunto- ja työmarkkinat vaikuttivat myös lastensuojelun ongelmien taustalla. Lastensuojelun järjestelmässä oli myös paljon ongelmia. Perheillä, joiden lapset olivat lastensuojelun hoidossa tai jotka tarvitsivat apua kaupungilta tai lastensuojeluviranomaisilta, ei ollut juurikaan vaikutusmahdollisuuksia omiin asioihinsa eivätkä he saaneet ääntään kuuluviin. (Tobis 2013, 21.)

Vuonna 1990 kaupungin lastensuojelujärjestelmän valvonnassa olevan kuusivuotiaan tytön kuolema paljasti järjestelmän laajan ongelman, ylikuormittunut ja ilman tukea työskennellyt henkilökunta ei kyennyt auttamaan ylikuormittuneita asiakkaita. Tapauksen jälkimainingeissa perustettiin vuoden 1996 alussa uusi lastensuojeluvirasto Administration for Children's Services (ACS), joka aloitti lastensuojelujärjestelmän uudistamisen. (Tobis 2013, 22.)

New Yorkissa aloitettiin hyödyntämään vanhempia, jotka olivat itse olleet mukana lastensuojelussa joko itse sijaislapsena tai vanhempana, jonka lapsi oli sijaishuollossa. Vanhemmat muuttivat elämäänsä lastensuojelu kokemuksen seurauksena. Vanhemmista muodostui aktivisteja tai puolestapuhujia, jotka työskentelevät lastensuojelujärjestelmän parantamiseksi tai muiden perheiden auttamiseksi. (Tobis 2013, 25.)

New Yorkissa vaikutti kolme järjestöä, Child Welfare Fund, Children's Rights Inc. ja Special Child Welfare Advisory, jotka loivat pohjan lastensuojelun vertaistukitoiminnalle. Järjestöjen yhteistyönä syntyi The Child Welfare Organizing Project, joka liitti yhteen lastensuojelussa mukana olevat vanhemmat ja ammattilaiset. Projektin tavoitteena oli

kouluttaa kokemusasiantuntijoista ammatillisia vertaistukihenkilöitä tukemaan muita vanhempia, joiden lapsi on lastensuojelun asiakkaana. (Toikka 2019, 2.)

The Child Welfare Organizing Projektin (CWOP) kautta saatiin vanhemmat puhumaan kaupunginvaltuuston kuulemistilaisuudessa tarpeesta laajentaa ehkäiseviä palveluja, puhumaan konferensseissa lastensuojelun ongelmista ja esittelemään näkemyksiään sosiaalityöhön tunneilla, seuraavan sukupolven lastensuojelun ammattilaisten kouluttamista varten. (Tobis 2013, 85.) CWOP järjestö kehitti lastensuojelupalveluita yhteistyössä ostopalveluja tuottavien toimijoiden kanssa, ja he kehittivät kuuden kuukauden koulutusohjelman kokemusasiantuntijoille. Koulutus sisälsi lastensuojelujärjestelmän läpikäyntiä, jotta vanhemmat oppisivat puolustamaan itseään tehokkaasti ja oppisivat auttamaan muita vanhempia ajamaan omia asioitaan. Koulutuksen jälkeen kokemusasiantuntijat työskentelivät samassa tilanteessa olevien vanhempia kanssa ja toimivat heille tukihenkilöinä. Koulutuksia pitivät perheoikeuden tunteva asianajaja, sosiaalityöntekijä ja aikaisemmin koulutetut vertaistukihenkilöt. (Toikka 2019, 2.)

Perhekuntoutuskeskuksen Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hanke perustui New Yorkissa syntyneeseen toimintamalliin, jossa korostuu vanhempien osallisuus ja toimijuus lastensuojelussa (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022d). Toimintamallin käyttö New Yorkissa johti suuriin muutoksiin, joita olivat esimerkiksi sijoitettujen lasten määrän väheneminen, vanhempien osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen lastensuojelupalveluissa (Toikka 2019, 3).

2.4 Asiakkaasta kumppaniksi -hanke ja kokemuskumppani-koulutusmalli

Asiakkaasta kumppaniksi -hanke oli Perhekuntoutuskeskus Lauste ry:n koordinoima kolmivuotinen STEA-rahoitteinen kehittämishanke, jonka toiminta oli käynnistynyt vuonna 2020. Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen toiminta perustui New Yorkissa kehitettyyn toimintamalliin, joka painottaa vanhempien osallisuutta lastensuojelussa. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022d.) Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen toimintaympäristön muodostivat julkinen ja kolmas sektori sekä lastensuojelun asiakkaat, palvelut, työntekijät ja resurssit (Innokylä 2021).

Hankkeen päätavoitteina oli saada lastensuojelun tarpeessa olevien ääni kuuluviin sekä lisätä heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan. Tavoitteena oli kehittää lastensuojelupalveluita toimivammiksi ja kohdennettua paremmin vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Hankkeen tavoitteisiin kuului myös vahvistaa lastensuojelussa mukana olevien vanhempien voimavaroja ja mahdollisuuksia, jotta he pystyisivät hyödyntämään omia voimavarojaan lastensuojeluasiakkuuden aikana. Hankkeen tavoitteena oli tuoda auttamistyöhön moniammatillinen asiantuntijoiden toimintamalli, joka tukee kaikkien osallisuutta lastensuojelussa. (Tatu Moisio, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.)

Hankkeen osatavoitteina oli puolestaan kehitellä New Yorkin mallista Suomen palvelujärjestelmään sopiva toimintamalli lastensuojelun vanhempien, hanketyöntekijöiden ja ammattilaisten yhteistyönä. Hankkeen tarkoituksena oli lisätä

ammattilaisten ymmärrystä asiakkaiden kokemustiedon merkityksestä sekä tuoda lastensuojeluun toimintamalli, joka perustuu jaettuun asiantuntijuuteen. Hankkeen osatavoitteina oli myös juurruttaa toimivaksi havaitut toimintamallit osaksi hankekuntia ja välittää tietoa valtakunnallisesti sekä auttaa lastensuojeluntarpeessa olevia vanhempia näkemään itsensä aktiivisena toimijana. (Tatu Moisio, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.)

Asiakkaasta kumppaniksi -hanke sisälsi kokemuskumppani-koulutuksen, jonka keskeisimpänä tavoitteena oli kehittää ja oppia lastensuojelun asiakasvanhempien osallisuutta tukeva työtapa. Kokemuskumppani-koulutusmalli perustui New Yorkin malliin ja koulutus koostui kolmesta osa-alueesta. Yksi osa-alueista käsitteli oman tarinan muodostamista. Koulutuksen aikana kokemuskumppanit esimerkiksi muodostivat oman tarinan elämästään auttamistyön työvälineeksi sekä oman elämäntilanteensa hahmottamiseksi. (Tatu Moisio, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.) Koulutettavat jakoivat oman vanhemmuutensa ja lastensuojeluun liittyvän kokemustarinan muille koulutettaville ja osallistuivat kuuntelemaan muiden osallistujien kertomuksia elämästään (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022c).

Tarinyöskentelyssä kokemuskumppani jäsentää ajatuksiaan kokonaisuuksiksi sekä pohtii erilaisia syy-seuraussuhteita. Tarinoiden omakohtaisuus auttaa asettumaan muiden asemaan. Kokemuskumppani, joka on hyväksynyt omat kokemuksensa voi kääntää ne voima- ja vertaistarinaksi. Työskennellessään tarinat voivat tarjota asiakasvanhemmille samaistumispintaa, tukea, lohtua, toivoa ja neuvoja. Ammattilaisille kokemustarinat antavat arvokasta tietoa ja näkökulmia palvelujen kehittämiseksi. (Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022c).

Koulutuksen toinen osa-alue käsitteli lastensuojelun oikeudellista tietoperustaa ja palvelujärjestelmää. Koulutuksen aikana kokemuskumppanit saivat tietoa lastensuojelulaista, eettisistä periaatteista ja palvelujärjestelmästä auttamistyön välineenä. Kolmas osa-alue käsitteli kokemuskumppaneiden työtehtäviin tutustumista ja työnohjausta sekä opittujen tietojen, taitojen sekä työvälineiden harjoittelua erilaisissa työtehtävissä (Tatu Moisio, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.)

Kokemuskumppani-koulutus kesti noin viisi kuukautta ja se sisälsi yhteensä noin 100 tuntia lähiopetusta ja itsenäistä opiskelua. Koulutus koostui niin pienryhmätapaamisista kuin koulutusryhmän yhteistapaamisista. Koulutuksen aiemmin käyneet kokemuskumppanit toimivat mentoreina uusille koulutettaville sekä osallistuivat pienryhmä- ja yhteistapaamisten järjestämiseen. (Minttu Kallio, hankepäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.)

Kokemuskumppani-koulutus alkoi yhteistapaamisella, jossa Asiakkaasta kumppaniksi hankkeen työntekijät kertoivat tietoa hankkeesta ja koulutuksen sisällöstä, kuten omasta tarinasta, tarinan jakamisesta, työharjoittelusta, työnohjauksesta ja kotitehtävistä. Ensimmäisessä tapaamisessa käsiteltiin myös lyhyesti etiikkaa, vaitiolovelvollisuutta sekä sitä, mitä kokemusasiantuntijuus on ja mitä kokemuskumppaneiden tehtäviin kuuluu. Koulutuksen aloituksessa kerrottiin yhteiskehittämisen ideasta sekä käytiin läpi koulutukseen osallistuneiden omia tavoitteita, odotuksia ja toiveita koulutukselle. (Katri Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2022.)

Kokemuskumppani-koulutuksen aloituskerran jälkeen koulutukseen osallistuvat kokoontuivat pienryhmätapaamisissa. Koulutuksen pienryhmätapaamiset sisälsivät

erilaisia välitehtäviä, kuten reflektiopäiväkirjan pitämistä, lastensuojelunkäsikirjaan tutustumista, omakohtaisten kokemusten pohtimista esimerkiksi lastensuojelun periaatteiden ja lainsäädäntöön peilaten. Pienryhmätapaamisissa käsiteltiin myös kokemuksia siitä, mitä ajatuksia ja tunteita omien kokemusten käsittely ja muille jakaminen herätti. Tapaamisissa käsiteltiin itsetuntemuksen ja vuorovaikutuksen merkitystä kokemuskumppaneiden toimiessaan vertaistukihenkilöinä. (Katri Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2022.)

Kokemuskumppani-koulutukseen osallistujat hakivat koulutuksen loppupuolella itsenäisesti työkoetilupaikan. Koulutuksen lopussa osallistuneille järjestettiin loppuhaastattelut sekä käytiin läpi SWOT-analyysi. (Katri Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2022.) SWOT-analyysi muodostuu nelikentästä, johon analysoidaan tietyn ilmiön tai asian sisäisiä heikkouksia, sisäisiä vahvuuksia sekä ulkoisia uhkia ja mahdollisuuksia. Koulutuksessa tehdyn SWOT-analyysin avulla koulutettava pystyy näkemään, kuinka hänen vahvuuksiaan voidaan hyödyntää ja heikkouksia muuttaa voimavaroiksi. (Salonen ym. 2017, 90.)

Kokemuskumppani-koulutuksessa korostui avoimen keskustelun-, luottamuksen- ja kehittämisen ilmapiiri. Avoimen keskustelun- ja luottamuksen ilmapiiri näkyi kokemuskumppani-koulutukseen osallistuneiden keskuudessa esimerkiksi rohkeutena kuunnella sekä kertoa omista kokemuksistaan, mutta myös luottamuksen osoittamisena ja ansaitsemisena. Kehittämisen ilmapiiri oli tärkeä osa kokemuskumppani-koulutusta ja se näkyi osallistuneiden keskuudessa rohkeutena tuoda esiin omia mielipiteitä, näkemyksiä ja erilaisia kehittämiskohteita. (Minttu Kallio, hankepäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022.)

Koulutuksen suoritettuaan kokemuskumppanit voivat toimia erilaisissa rooleissa, kuten kehittämis- ja vaikuttamistehtävissä sekä vertaistukitehtävissä lastensuojelun vanhemmille. Kokemuskumppanit toimivat yhteisön rakentajina ja vertaistukipienryhmän vetäjinä. (Tatu Moisio, henkilökohtainen tiedonanto 7.11. 2022.) Koulutuksen jälkeen kokemuskumppaneilla oli mahdollisuus osallistua työnohjaukseen ja heille oli tarjolla vertaistukea koulutuksen aikana järjestetyissä yhteisissä tapaamisissa kokemuskumppaneina toimivien kesken (Minttu Kallio, hankepäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2022).

3 Kokemusasiantuntijat mukana lastensuojelutyössä

3.1 Lastensuojelu työkenttänä

Kokemuskumppaneiden läsnäolo lastensuojelun työkentällä on tärkeää. Kokemusasiantuntijoita hyödynnetään usein palveluiden kehittämisessä asiakaslähtöisemmiksi, opiskelijoiden kouluttamisessa tai kansallisiin työryhmien työskentelyssä (Iskl 2022). Kokemusäänen kautta palveluita saadaan entistä enemmän vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Kokemusäänen kautta voidaan saada myös erilaisia näkökulmia esimerkiksi asiakkaiden ja työntekijöiden välisen työskentelyn sujuvuudesta. Kokemustiedon kautta palveluita voidaan kehittää vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin entistä paremmin.

Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen lastensuojelussa on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lastensuojelua kehittäessä kuullaan entistä useammin lastensuojelun asiakkaana olevia tai olleita nuoria tai lastensuojeluasiakkuuden oman lapsen kautta kokeneita vanhempia. Kokemusäänen kautta saadaan tuotettua entistä parempia palveluita. (Iskl 2022.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja kokonaisuus, jonka kokemusasiantuntijan on hyvä tuntee. Palvelujärjestelmän tehtävänä on edistää ja tukea lapsen kehitystä ja kasvua ja sen tulee toimia suunnitelmallisesti ja ennakoidusti. Palvelujärjestelmää tulee ohjata, johtaa ja kehittää tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti ja yhteistyössä kaikkien niiden tahojen kanssa, joiden toimet vaikuttavat lasten ja perheiden hyvinvointiin. (THL 2022b.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmä perustuu lakeihin. Lastensuojelulaki on luotu turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä oikeus erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007, 1§). Lapsen hyvinvoinnista ensisijaisesti vastuussa ovat lapsen vanhemmat ja muut huoltajat, joiden tulee turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät siihen pysty, on lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tuettava heitä kasvatustehtävissään ja tarjottava perheelle apua riittävän varhain. Viranomaisten tulee ohjata lapsi ja koko perhe tilanteen vaatiessa lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§)

Lastensuojelulla on kolme perustehtävää, joita ovat lapsen kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä sekä varsinainen lasten suojelutehtävä. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan asiakassuunnitelmien sekä avohuollon tukitoimin avulla. Lastensuojelua on myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§)

Lastensuojelun keskeisenä periaatteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Lapsen ja perheen ongelmiin on puututtava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta ongelmat eivät pääse paisumaan suuremmiksi. Lastensuojelun tarpeen arvioimisessa ja toteuttamisessa on aina otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioidessa on huomioitava miten toimenpiteet ja ratkaisut turvaavat lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin, jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä,

koulutuksen, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden, mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omista asioistaan sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 4§)

Kunnan tulee järjestää lastensuojelun lisäksi ehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, silloin kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun alle kuuluu tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 a §)

Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella, kun lapsi on joko huostaan otettu tai kiireellisesti sijoitettu. Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§) Lapsen sijoituksesta vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta ja sijoituspaikasta. (THL 2022b.)

Sijaishuollon tehtävä on huolehtia lapsen arjesta ja perushoidosta. Hoidon ja kasvatuksen lisäksi sijaishuollossa huolehditaan lapsen oikeuksien toteutumisesta sijaishuollon aikana. Lapsen oikeuksia ovat oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä ja sosiaalityöntekijää ja saada tietoa omasta tilanteestaan, oikeus käyttövaroihin ja palveluihin sijaishuollon aikana. Sijaishuollossa työskennellään lapsilähtöisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioidaan. Lapsen ollessa sijaishuollossa hänen vanhemmillaan säilyvät huoltajan oikeudet, muutamien rajoituksin. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työskentelee yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa ja työskentelyn tavoitteena on, että lapsen asioista voidaan sopia yhteistyössä. (THL 2022b.)

Avohuollon tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä ja vahvistaa vanhempien tai huoltajien kasvatusta. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden, mutta jos tukitoimet eivät ole lapsen kannalta mahdollisia tai riittäviä, lapsi täytyy ottaa huostaan. Tukitoimia pyritään toteuttamaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien tai huoltajien kanssa. Avohuollon tukitoimi voi kohdistua lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen koulunkäyntiin, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen. Tuki voi olla myös lapsen kuntoutumista tukevaa hoito- ja terapiapalvelua, tehostettua perhetyötä sekä perhekuntoutusta. Avohuollon tukitoimiin kuuluvat myös esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminta, kriisityö, erilaiset leirit, tukiasunnot ja nuorten kanssa tehtävä työ. Lapselle ja perheelle voidaan järjestää myös sosiaalihuoltolain mukaisia tukitoimia esimerkiksi tukihenkilö ja tukiperhe, perhetyötä, vertaisryhmätoimintaa sekä loma- ja virkistystoimintaa. (THL 2022b.)

Perheelle ja lapselle annettavien tukitoimien tulee olla suunnitelmallisia ja niiden tulee vastata lapsen ja perheen yksilöllisiin tarpeisiin. Asiakassuunnitelmaan kirjataan annettujen tukien tarkoitus ja aikataulu, jossa avataan millä aikavälillä tukitoimien tavoitteisiin pyritään. (THL 2022b.)

3.2 Aikaisempia tutkimuksia kokemusasiantuntijuudesta kehittämistyössä

Erilaiset hankkeet ja järjestöt ovat osallistuneet kokemusasiantuntija toiminnan kehittämiseen, ja kokemusasiantuntijuudella onkin merkittävä rooli palveluiden kehittämisessä, suunnittelussa ja arvioinnissa. (Kostiainen ym. 2014, 6). Kokemusasiantuntijatoiminta on osa palvelujärjestelmän asiakastyön sekä palvelujen ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä. Asiakastyötä tekevät työntekijät saavat välitöntä hyötyä kokemusasiantuntijoiden toiminnasta, kun he kuulevat aitoihin kokemuksiin perustuvia tarinoita, esimerkiksi palvelujen toimivuudesta. (Hietala & Rissanen 2015, 11.) Kokemusasiantuntijat ovatkin kehittäjiä muiden palvelun kehittäjien rinnalla ja heidän tarkoituksenaan on aidosti osallistua päätöksentekoon ja palveluita kehittävään toimintaan (Toikko 2011, 113).

Hanska, Pöllänen ja Seppänen (2021) käsittelevät kokemusasiantuntijoiden osaamisen edistämistä sekä kokemusten hyödyntämistä Työ ja elinkeinotoimiston asiakkaiden hyväksi opinnäytetyössään: Kokemusasiantuntija siltana ammattilaisen ja asiakkaan välillä: Ehdotus kokemusasiantuntijoiden toimintamalliksi Kaakkois-Suomen TE-toimistossa. Opinnäytetyössä kehitettiin toimintamalliehdotus, jossa kokemusasiantuntijat ovat mukana TE-toimiston työskentelyssä. Kokemusasiantuntijatoimintamalli käyttöönotto opinnäytetyön tulosten mukaan vaati kunnollista valmistelua ja koordinoitua toimintaa. Työntekijöillä tulee olla tietoa kokemusasiantuntijuudesta ja kokemusasiantuntijoilla tulee olla tietoa puolestaan TE-palveluista ja lainsäädännöstä. Toimintamallin koettiin tulosten mukaan myös lisäävän asiakaslähtöisyyttä palveluissa sekä vahvistavan yhteistyötä ja luottamusta. Asiakkaiden ymmärrys palveluista parani ja työntekijän ymmärrys asiakkaan tilanteesta lisääntyi.

Hanska ym. (2021) opinnäytetyön tuloksissa on nostettu esiin kokemusasiantuntijakoulutuksen ja -toiminnan merkitystä kokemusasiantuntijan oman elämän edistävänä tekijänä. Toiminnan kautta kokemusasiantuntijat ovat kokeneet yhteiskunnallista osallisuutta, oman identiteetin löytämistä sekä itsetuntemuksen vahvistumista. Kokemusasiantuntijan tehtävissä toimiminen tulosten mukaan vahvistanut osallisuuden kokemuksia ja luonut uusia sosiaalisia suhteita. (Hanska ym. 2021, 32.)

Hanska ym. (2021) opinnäytetyön mukaan kokemusasiantuntijat työskentelevät ammattilaisen työparina sekä osallistuvat palveluiden kehittämiseen edustamalla palveluiden käyttäjiä. Työparityöskentelyä on toteutettu asiakasvastaanoilla sekä koulutuksissa ja seminaareissa. Tuloksissa nostettiin esille myös, kuinka kokemusasiantuntijan keskeiseksi tehtäväksi kuuluu oman tarinan kertominen sekä rooli toivon tuojana asiakkaalle. (Hanska ym. 2021, 33.) Tutkimustuloksissa esiteltiin myös kokemusasiantuntijoiden tehtäviä, joita he olivat päässeet tekemään. Näitä olivat esimerkiksi toimiminen tukihenkilönä, hanketyössä mukana olo, kouluissa puhuminen, keskusteluapuna toimiminen, johtoryhmän kokouksiin osallistuminen ja koulutuksiin osallistuminen järjestäjänä ja ohjaajana. (Hanska ym. 2021, 39.)

Hanska ym. (2021) opinnäytetyön tuloksissa oli nostettu esille yhteistyön haasteita. Yksi haasteista oli ammattilaisten vähäinen tieto kokemusasiantuntijuudesta ja kokemustiedon merkityksestä sekä kokemusasiantuntijoiden epäyhtenäiset roolit ja

tehtävänkuvat. Yhteistyön haasteiksi nostettiin myös ammattilaisten asenteet ja ennakkoluulot. (Hanska ym. 2021, 34–35.)

Kokemusasiantuntijoiden mukana oloa kehittämistyössä käsitellään Romppaisen (2019) opinnäytetyössä: Kokemusta ja ammattitietoa yhdistämässä -Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten välinen yhteistyö Sama Asema -työpajoissa. Opinnäytetyössä tarkasteltiin kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä lastensuojelussa. Lastensuojelu kentällä on huomattu tarve kokemukseen pohjautuvalle tiedolle, ja tätä kautta kehitettiin Sama Asema -työpaja, jossa kokemusasiantuntijat ja ammattilaiset pääsivät yhdessä keskustelemaan nuorten kohtaamiseen liittyvistä teemoista.

Romppainen (2019) nosti tutkimustuloksissaan esille, kuinka Sama Asema -työpaja oli onnistunut työskentelymuoto. Työpaja koettiin hyödylliseksi ja kokemusasiantuntijoiden esimerkkitarinoita pidettiin hyvänä avauksena keskustelulle. Ammattilaiset pitivät yhteistyötä mielekkäänä ja tulosten mukaan kokivat saaneensa uutta tietoa ja näkökulmia työskentelynsä. Myös kokemusasiantuntijat olivat tyytyväisiä yhteistyöhön ja kokivat tulleen aidosti kuulluksi. Tuloksissa käsiteltiin myös työskentelyn kehittämiskohteita, joiksi nousi ajankäyttö ja työpajan ohjaamiseen liittyviä asioita.

Tikka (2020) on tutkinut kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhdenvertaisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta yhteiskehittämisen aikana opinnäytetyössä: Päihdetyön kokemusasiantuntijat mukana yhteiskehittämisessä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa A-kodin kokemusasiantuntijoiden eli entisten A-kodin asiakkaiden kokemuksia yhdenvertaisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta yhteiskehittämisen aikana, jolloin he tekivät yhteistyötä Kankaanpään A-kodin työntekijöiden kanssa. Kokemusasiantuntijat ovat olleet mukana koulutuksen laatimisessa A-kodin henkilökunnalle päihderiippuvuudesta sekä mukana kouluttamassa A-kodin henkilökuntaa laatimansa koulutuksensa mukaisesti.

Tikan (2020) opinnäytetyön tulosten mukaan yhteiskehittäminen vahvisti kokemusasiantuntijoiden itsetuntoa ja pystyvyyden tunnetta. Tulosten mukaan yhteiskehittämiseen osallistuminen lisäsi myös kokemusasiantuntijoiden kokemuksia kokemusasiantuntijatoiminnasta ja kokemusasiantuntijat tunsivat tulleen kuulluksi ja ymmärretyksi prosessin aikana. Yhteiskehittämisen haasteita kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta puolestaan olivat ajankäyttö ja omien rajojen asettaminen työskentelyssä sekä ennakkoluulot niin itseään kuin muita kokemusasiantuntijoita ja henkilökuntaan kohtaan. (Tikka 2020, 39–40.)

Kostiainen ym. (2014) ovat käsitelleet Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kaste-ohjelmassa tutkitun verkkokyselyn tuloksia kokemusasiantuntijatoiminnasta, kuten kokemusasiantuntijakoulutuksen roolista ja kehittämiskohteista työpaperissa: Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen Kokemukset käyttöön- kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen. Kaste-ohjelman verkkokyselyn mukaan suurin osa kokemusasiantuntijoista olivat käyneet jonkinlaisen kokemusasiantuntijakoulutuksen, tai suunnittelevat koulutuksen käymistä. Verkkokyselystä tulleista vastauksissa nousi kuitenkin ilmi, että kokemusasiantuntijakoulutusten tulisi olla entistä yhtenäisempiä ja koordinoituja, sillä koulutuksen kesto vaihtelee eri tahoilla ja koulutuksen sisällölle ei ole laadittu erikseen tarkkoja kriteerejä. (Kostiainen ym. 2014, 10.)

Holm & Lukkari (2015) ovat tutkineet kokemusasiantuntijaopiskelijoiden kokemuksia Mielen -hankkeen järjestämässä kokemusasiantuntijakoulutuksesta opinnäytetyössä:

Kokemuksia kokemusasiantuntijakoulutuksesta. Kokemusasiantuntijakoulutukseen osallistuivat henkilöt, jotka olivat kuntoutumisprosessissa riittävän pitkällä ja olivat mielenterveys- tai päihdekuntoutujia tai sairastuneen lähiomaisia. (Holm & Lukka 2015.) Mielen – avain kokemusasiantuntijakoulutus sisälsi teorian tietoon tutustumista, esiintymistaitojen harjoittelua, tietotekniikan taitojen opiskelua ja oman elämäntarinan kerrontaa. (Holm & Lukka 2015, 16.)

Holmin & Lukkarin (2015) opinnäytetyön tulosten mukaan Mielen avain -hankkeen järjestämään koulutukseen osallistuneet kokemusasiantuntijat kokivat vuorovaikutteiset luennot ja palautteen antamisen erittäin toimivaksi. Tulosten mukaan myös koulutuksen sisältöä muokattiin kokemusasiantuntijoiden toiveiden mukaisesti ja kokemusasiantuntijat tunsivat tulleet kuulluiksi. Opinnäytetyön tuloksista myös ilmeni, että kokemusasiantuntijat kokivat keskeisen koulutuksen työvälineen, eli oman tarinan kerronnan kokemusasiantuntijoita lähentäväksi tekijäksi, tarinan kerronnan raskaudesta huolimatta. Ylipäättänsä tuloksista ilmeni, että kokemusasiantuntijakoulutus lisäsi siihen osallistuvien tunnekäsittely ja tunteiden tunnistamistaitoja. (Holm & Lukkari 2015, 26–29.)

Tutkimuksissa korostui kokemusasiantuntijoiden oman identiteetin vahvistuminen, itsetuntemuksen lisääntyminen sekä päätöksentekoon osallistuminen. Erona aikaisemmille tutkimuksille meidän tutkimuksessamme keskityimme siihen, kuinka kokemuskumppanit otettiin mukaan kokemuskumppani-koulutuksen kehittämistyöhön. Kehittämistyön tavoitteena oli rakentaa koulutuksesta mahdollisimman kattava ja kokemuskumppaneiden tekemää työtä vastaava ja siihen valmistava. Tutkimme, kuinka kokemuskumppanit kokivat päässeensä mukaan tähän kehittämistyöhön ja kuinka koulutuksen läpikäyminen vaikutti heidän elämäänsä.

4 Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus

4.1 Tutkimuksen tarve, tavoite ja tehtävät

Tutkimuksen aiheena oli tutkia Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemuskumppaneiden kokemuksia koulutusmallin työstämisestä ja kehittämisestä. Tavoitteena oli saada kokemuskumppaneiden ääni kuuluviin ja selvittää, millä tavoin he pääsivät mukaan koulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Asiakkaasta kumppaniksi -hanke perustui New Yorkissa kehitettyyn toimintamalliin, jossa korostuu vanhempien osallisuus ja toimijuus lastensuojelussa. Hankkeen työntekijöiden mukaan lastensuojelun asiakasvanhemmille suunnattua vastaavanlaista kokemusasiantuntijakoulutusta ei ole ollut aikaisemmin Suomessa. Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemuskumppani-koulutusmalli on luotu tyhjästä ja koulutusmallia on kehitetty yhteiskehittämistä hyödyntäen esimerkiksi yhteistyössä lastensuojelun asiakkaana olevien vanhempien, lastensuojelun ammattilaisten ja hanketyöntekijöiden kanssa. Näin ollen kokemuskumppaneiden kokemukset koulutusmallin yhteiskehittämisestä ja kuulluksi tulemisesta prosessin aikana auttavat kehittämään New Yorkin malliin perustuvaa kokemuskumppani-toimintamallia Suomen palvelujärjestelmään sopivaksi.

4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli saada kokemuskumppaneiden ääni kuuluviin ja selvittää millä tavoin he ovat päässeet mukaan koulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tarkoituksena tutkimuksessa oli selvittää kokemuskumppaneiden kokemuksia Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen koulutusmallin työstämisestä ja kehittämisestä.

Tutkimuksessa tutkittiin Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemuskumppaneiden kokemuksia koulutusmallin kehittämisestä, yhteiskehittämisen sujuvuudesta ja mahdollisuuksista vaikuttaa ja osallistua koulutusmallin luomiseen.

Tutkimuskysymykset

1. Miten kokemuskumppaneiden osallisuus toteutui kokemuskumppani-koulutuksen kehittämisessä?
2. Miten kokemuskumppanit ovat päässeet osallistumaan yhteiskehittämisen menetelmien valintaan, suunnitteluun ja toteutukseen?
3. Miten kokemuskumppani-koulutukseen osallistuneet kokivat koulutukseen osallistumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä?

4.3 Tutkimuksen lähestymistapa ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen lähestymistavaksi muotoutui tutkimusprosessin myötä tapaustutkimus. Tapaustutkimus on tutkimusstrategia, jonka päämääränä on tutkia syvällisemmin yhtä tai muutamaa ilmiötä tai kohdetta. Tapaustutkimus ei perustu yleistettävyyteen, vaan sen avulla pyritään tuomaan yksityiskohtaista tietoa valitusta kohteesta tai kohteista. (Jyväskylän Yliopisto 2015.) Tapaustutkimuksen kohteet voivat olla erilaisia, kuten esimerkiksi organisaatioita, ryhmiä tai yksilöitä (Tietoarkisto 2022).

Tapaustutkimuksessa tutkimuskohdetta voidaan tutkia faktanäkökulmasta, konstruktionistisesta näkökulmasta tai kokemusnäkökulmasta. Faktanäkökulmaa hyödyntäen voidaan tutkia asioiden muutosta tietyn prosessin aikana, kun taas konstruktionistisesta näkökulmasta käsin voidaan tutkia asioiden kulttuurisia merkityksiä. Tapaustutkimuksessa kokemusnäkökulmaa voidaan hyödyntää pieniä ryhmiä tai yksilöitä tutkittaessa. (Tietoarkisto 2022.)

Tämä tutkimus oli laadullinen tutkimus, jonka tutkimusmenetelmänä oli haastattelu. Tutkimusaineisto on mielekästä koota haastattelemalla, jos tutkimuksen tavoitteena on tutkia tietoa, joka koskee esimerkiksi mielipiteitä, kokemuksia ja havaintoja (Jyväskylän Yliopisto 2021). Haastattelu on yleisesti käytetty menetelmä laadullisissa tutkimuksissa. Muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna haastattelu antaa mahdollisuuden säädellä aineiston keruuta ja myös haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista muuttaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Haastattelun etuina on se, että haastattelussa on mahdollista nähdä haastateltavan ilmeet ja eleet. Haastateltavan on mahdollista kertoa itsestään ja kysytyistä asioista monipuolisemmin kuin esimerkiksi kyselyä käytettäessä. Haastattelun yhteydessä tutkija voi esittää tarkentavia kysymyksiä ja pyytää perusteluja esitettyihin mielipiteisiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Hankkeessa oli mukana noin kolmekymmentä kokemuskumppania. Tutkimusta varten haastateltiin kolmea kokemuskumppania, jotka ovat toimineet Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa. Haastatteluja varten Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen hanketyöntekijä jakoi eteenpäin saatekirjeen koulutuksen käyneille kokemuskumppaneille. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet sekä aineiston keruutapa sekä kerrottiin tarkemmin myös haastattelun toteutustavasta, keskustelun nauhoittamisesta sekä litteroinnista. Haastattelusta kiinnostuneet ottivat yhteyttä, ja heille lähetettiin haastattelukysymykset. Haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluina Teamsin välityksellä.

Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla, jossa haastateltaville esitettiin samat haastattelukysymykset samassa järjestyksessä. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset on valmiiksi suunniteltu ja niiden esittämisjärjestys on ennalta määritelty. Strukturoitu haastattelu eroaa puolistrukturoidusta haastattelusta siten, että siinä haastattelu vastaukset ovat ennalta määritelty lomakkeen muodossa. Puolestaan puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltavalla on vapaus vastata kysymyksiin omalla tavallaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Haastateltaville lähetettiin ennakolta

haastattelukysymykset. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja ne nauhoitettiin. Nauhoitettu haastatteluaineisto litteroitiin. Litteroinnissa nauhoitettu aineisto kirjoitettiin tekstimuotoon. Tekstiä kertyi noin 25 sivua. Haastatteluaineiston muuttaminen teksti muotoon helpottaa tutkimusaineiston analysointia ja järjestelmällistä läpikäyntiä, koska aineistoa on helpompi ryhmitellä ja luokitella. Litteroidun aineiston tulee vastata täsmällisesti haastateltavien suullisia lausumia sekä niitä merkityksiä, joita he ovat haastattelun aikana asioille antaneet. (Vilkkä 2005, 115–116.)

Tulosten analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän metodi, jonka tarkoituksena on saada tekstiaineistosta esille merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta ensin jonkinlainen logiikka. (Vilkkä 2005, 140.)

4.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysin teko alkaa aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista. Aineistosta etsitään tutkimukselle oleelliset kohdat. Oleelliset kohdat pelkistetään kirjoittamalla ne tiivistettyyn muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–115.) Pelkistämisessä tutkimusaineistosta karsitaan tutkimusongelman kannalta epäolennainen informaatio. Aineiston tiivistämistä ohjaa tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. (Vilkkä 2005, 140.) Seuraava vaihe on ryhmittely eli klusterointi. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään niin, että samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset muodostavat alaluokan. Luokat nimetään sisältöä kuvaavalla otsikolla. Viimeinen vaihe on yleiskäsitteiden muodostaminen eli abstrahointi. Ryhmittelyä jatketaan niin, että aikaisemmin luodut alaluokat yhdistetään yläluokiksi, joista muodostetaan pääluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–115.)

Aineistoa analysoitaessa esille nousi kolme pääluokkaa, jotka olivat kokemuskumppanin osallisuus koulutuksen kehittämisessä, yhteiskehittäminen kokemuskumppanin näkökulmasta ja koulutuksen vaikutus kokemuskumppanin elämään. Jokaisen pääluokan alla on kolme alaluokkaa. Nostimme jokaisen pääluokan kohdalla esille suoria lainauksi haastateltavien vastauksista.

5 Tutkimustulosten analysointi

5.1 Kokemuskumppaneiden osallisuus koulutuksen kehittämisessä

Ensimmäinen pääluokka on kokemuskumppanin osallisuus koulutuksen kehittämisessä. Tarkastellessamme kokemuskumppaneiden osallisuutta koulutuksen kehittämisessä, aineistosta nousi esille kolme alaluokkaa, jotka olivat kuulluksi tuleminen, kokemuskumppanin osaamisen huomioiminen ja kokemuskumppanin oma rooli kehittämistyössä.

Kokemuskumppaneiden kokemus kuulluksi tulemisesta nousi haastatteluissa vahvasti esille. Haastateltava 1 kertoi, että kokemuskumppani-koulutuksen vetäjät ottivat heiltä hyvin palautetta vastaan ja että kokemuskumppanit saivat myös itse antaa kehittämisehdotuksia koulutukseen liittyen.

Hankkeen vetäjät ottivat hyvin palautetta vastaan ja olemme saaneet antaa kehittämisehdotuksia koulutukseen. Esimerkiksi oman kurssin jälkeen kolmos ryhmälle lisättiin systeeminen perhetyö opintojakso. (H1)

Haastateltava 2 kertoi, että kokemuskumppaniksi valmistuttuaan, heiltä kaikilta kysyttiin ajatuksia ja ehdotuksia koulutuksen jatkoa varten, esimerkiksi siitä näkökulmasta, mitä asioita koulutuksessa voisi olla enemmän ja mitä vähemmän.

Meiltähän silloin koulutuksen lopussa kysyttiin, kun me valmistuttiin, että onko meillä jotain ajatuksia ja ehdotuksia ja mitä pitäisi koulutuksessa olla enemmän ja mitä vähemmän. Mun mielestä koko ajan huomioitiin tosi paljon meidän omia ajatuksia, ja kuunneltiin ja kysyttiin. (H2)

Haastateltava 3 kertoi, että oli päässyt osallistumaan kehittämisspäivään, jossa hahmoteltiin raameja kokemuskumppani-koulutukselle. Haastateltava 3 kertoi, että pääsi koulutuksen aikana tuomaan esille omia mielipiteitään esimerkiksi pienryhmätyöskentelyssä.

Osallistuin kehittämissiltapäivään, ja siinä hahmoteltiin niitä raameja sille koulutukselle. Pääsin tuomaan niitä omia mielipiteitään esille, ne tehtiin pienissä työryhmissä, mietittiin erilaisia kysymyksiä ja siinä toki koko ajan oli sellainen tunne, että sai olla mukana räätälöimässä sitä koulutusta. (H3)

Kokemus kuulluksi tulemisesta näkyi haastateltavien vastauksista esimerkiksi mahdollisuutena antaa palautetta ja kehittämisehdotuksia niin koulutuksen aikana kuin

sen päätyttyä. Kuulluksi tuleminen näkyi myös haastateltavien kokemuksina siitä, että heitä kuunneltiin ja heidän mielipiteitään huomioitiin läpi koulutuksen.

Seuraava alaluokka on kokemuskumppanin osaamisen huomioiminen koulutuksen aikana. Kokemuskumppanin osaamisen huomioimisesta koulutuksen aikana keskusteltaessa haastateltava 2 kertoi, että pääsi kokemuskumppani-koulutuksen aikana hyödyntämään aikaisemmin oppimiaan asioita muista käydyistään koulutuksista.

Koulunkäynninohjaaja koulutuksen kautta pystysin ammentamaan tähän koulutukseen liittyviä asioita ja toin näkökantoja esille sitä kautta. (H2)

Haastateltava 1 puolestaan toi esille, että valmistuttuaan kokemuskumppaniksi hän pääsi toimimaan mentoreina tuleville kokemuskumppaneille ja pääsi esittämään heille PowerPoint esityksen itsemyötätunnosta.

Haastateltava 3 toi esille, että hän koki, että hänen osaamisensa otettiin hyvin huomioon koulutuksen aikana ja häneltä kyseltiin mielipiteitä esimerkiksi neuropsykiatriisiin asioihin liittyen. Haastateltava 3 myös kertoi olleensa mukana pohtimassa, voitaisiinko neuropsykiatrisia asioita tuoda enemmän esille kokemuskumppani-koulutuksessa.

Mä koen, että ihan hyvin on otettu huomioon se osaaminen, että mä olen näitä esteettömyys ja saavutettavuus asioita tehnyt. Sit toinen mistä mul on aika paljon tietoa on nämä nepsy jutut niin niissä mä oon saanu olla koko ajan mukana. Mun mielipiteitä näistä asioista on kysytty ja pohdittu myöskin jatkoakin tälle asialle et pitäisikö näitä nepsy asioita tuoda jotenkin enemmän esille. (H3)

Haastatteluvastauksista ilmenee, että kokemuskumppaneiden osaamista hyödynnettiin eri tavoin, kuten huomioimalla koulutettavien kokemuskumppanien aikaisempaa koulutustaustaa ja tietotaitoa. On tärkeää, että koulutuksen osallistuneiden aikaisempi osaaminen huomioidaan, sillä se vahvistaa kokemusta kuulluksi tulemisesta ja työskentelyn merkityksellisyydestä.

Seuraava alaluokka on kokemuskumppaneiden oma rooli kehittämistyössä. Omasta roolista kehittämistyössä keskusteltaessa haastateltava 3 kertoi kokemuskumppaniksi valmistuttuaan toimivansa seuraavissa järjestetyissä koulutuksissa tarinaosuudesta vastaavana henkilönä. Hänen tehtävänä oli auttaa uusia kokemuskumppaneiksi koulutettavia työstämään omaa tarinaan liittyen vanhemmuuteen ja lastensuojeluun. Haastateltava myös kertoi, että hän oli mukana pohtimassa tarinatyöskentelyn eteenpäin kehittämistä ja kertoi antaneensa yksilöohjausta uusille koulutettaville.

Toimin tarina tätinä eli autoin meidän koulutettavia työstämään omat tarinat, jotka liittyy omaan vanhemmuuteen ja lastensuojeluun. Käytännössä kerron tarinatyöskentelystä et mitä se on ja mitä sillä tässä

kokemuskumppanikoulutuksessa tarkoitetaan tai mihin sillä pyritään, eli se on työkalu jokaiselle kokemuskumppanille se oma tarina. (H3)

Mä oon sit antanu yksilöohjausta, ja sit ollu näiden uusien koulutettavien kanssa ja et jokainen saa sen oman tarinansa tehdyksi. Mä oon myös ollu tosiaan mukana kehittämässä sitä, et mietitty et voisko sitä niinku jotenki kehittää eteenpäin sitä tarinatyöskentelyä. (H3)

Haastateltava 1 kertoi, että hänen roolinaan oli olla aktiivisesti yhteyksissä viranomaisiin päin, mutta vastauksessaan hän totesi, että viranomaiset eivät olleet aktiivisesti yhteydessä häneen. Haastateltava 2 omasta roolistaan kehittämistyössä kysyttäessä kertoi, että hän koki olevansa yksi osa kokemuskumppani -koulutuksen kehittämistyön kokonaisuutta.

Koen, että olin yksi osa kokonaisuutta, mut huomioitiin yksilönä siellä, ihan niin kuin kaikki muutkin, että me oltiin yksi osa sitä kokonaista palapeliä. Koen, että mua huomioitiin osana sitä porukkaa koko ajan. (H2)

Haastateltavien roolit vaihtelivat tarinatyöskentelyn ja yksilöohjauksen järjestäjästä viranomaisten yhteyshenkilöön. Jokainen haastatteluun vastanneista tunnisti oman roolinsa ja paikkansa kehittämistyössä, mikä on tärkeä osa kehittämistyön tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

5.2 Yhteiskehittämisen toteutus kokemuskumppani-koulutuksessa

Toinen pääluokka on yhteiskehittäminen kokemuskumppanin näkökulmasta. Tarkastellessamme yhteiskehittämistä kokemuskumppanin näkökulmasta aineistossamme nousi esille kolme alaluokkaa, jotka olivat: miten yhteiskehittäminen näkyi koulutuksessa, kokemuskumppanin käsitys yhteiskehittämisestä ja kokemuskumppani-koulutuksen sisällön arviointi.

Yhteiskehittämisen ilmeneminen koulutuksessa nousi haastatteluissa esille. Haastateltava 1 kertoi haastattelussa, että Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen työntekijät ovat alusta asti viestittäneet eri yhteistyötahoille kokemuskumppani toiminnasta. Haastateltava 1 myös kuvaili yhteiskehittämisen näkyneen jatkuvana tiedonkulkuna eri yhteistyötahojen välillä.

Hankkeen työntekijät ovat hankkeen alusta asti viestittäneet yhteistyökumppaneille, kuten Sos Lapsikylälle, Pesäpuu ry:lle ja Mielenterveysomaisten keskusliiton FinFami ry:lle kokemuskumppaneiden

olemassaolosta. Se on ollut jatkuvaa tiedottamista ja uusien toimeksiantojen koordinoimista. (H1)

Haastateltava 2 toi esille, että hänen mielestään kokemuskumppaneiden ääntä on koko ajan kuunneltu sen suhteen, miten koulutusta voisi kehittää. Myös haastateltava 3 toi vastauksessaan esille, kuinka kokemuskumppanit on aktiivisesti otettu mukaan koulutuksen sisällön kehittämiseen.

Koko ajan meiltä on kyselty, että miten tätä toimintaa ja koulutusta voisi kehittää tai miten sitä viedään eteenpäin sitä mallia. (H3)

Haastatteluvastauksista yhteiskehittäminen ilmeni kokemuskumppani -koulutuksessa osallistujien kuunteluna ja mielipiteiden huomioimisena, mikä tukee haastatteluun osallistuneiden kokemusta kuulluksi tulemisesta.

Seuraava alaluokka on kokemuskumppaneiden käsityksiä yhteiskehittämisestä. Kokemuskumppanin käsityksestä yhteiskehittämisestä kysyttäessä, haastateltava 1 kuvaili yhteiskehittämistä työotteena, jossa kokemuskumppanit otetaan mukaan asioiden suunnitteluun. Hän toi myös esille näkemyksensä siitä, että näkee yhteiskehittämisen tarkoittavan yhteistyötä ammattilaisten ja kokemuskumppaneiden välillä.

Yhteiskehittäminen on työote, jossa meidät kokemuskumppanit otetaan mukaan palvelujen ja toimintojen suunnitteluun, toteutukseen ja työn arviointiin. Se voi olla myös kokemuskumppanien käyttämistä sosiaalihuollon ammattilaisten rinnalla. (H1)

Haastateltava 2 kertoi ymmärtävänsä yhteiskehittämisen tarkoittavan kaikkien mielipiteiden huomiointia ja kompromissien tekemistä sekä tunnetta siitä, että kokee olevansa osa kehittämisen lopputulosta.

Mun mielestä yhteiskehittäminen on sitä, että tosiaankin kaikki paikalla olevat huomioidaan ja heidän mielipiteensä huomioidaan. Yleensäkin yhteiskehittäminen työryhmässä tarkoittaa mun mielestä sitä, että pitäis pystyä huomioimaan kaikki eikä kenenkään pidä ajatella, vaikka että itsellä olisi kuinka hyvät ajatukset ja suunnitelmat, että kaikki pitää mennä sen oman mukaan, pitää tehdä myös kompromisseja. Kaikki kokis olevan osa sitä lopputulosta, se on tärkeää siinä. (H2)

Haastateltava 3 kertoi yhteiskehittämisen olevan hänen mukaansa tavoitteellista toimintaa, jossa sekä viranomaispuolella ja palvelukäyttäjien puolella tavoitteet ovat

samat. Haastateltava toi myös esille, että hän näkee yhteiskehittämisen osallisuuden lisäämisenä ja kuivaili yhteiskehittämistä jatkuvana prosessina, jossa palveluiden asiakkaat saavat olla mukana.

Se yhteiskehittäminen on tietysti myös sellasta osallisuuden lisäämistä eli nimenomaan palveluiden kohteena olevat pääsee itse ja tasa-arvoisesti osallistumaan palvelun kehittämiseen ja sit toisaalta ajattelen et yhteiskehittäminen on sellanen jatkuva prosessi mikä ei välttämättä koskaan tule valmiiksi vaan se jatkuu tavalla tai toisella, missä kuitenkin palveluiden asiakkaat saavat olla mukana. (H3)

Kokemuskumppaneiden käsitys yhteiskehittämisestä ilmeni haastateltavien vastauksissa kokemuskumppaneiden ja palveluita käyttävien asiakkaiden mukaanottona palveluiden suunnitteluun sekä työskentelyyn ammattilaisen rinnalla. Yhteiskehittämiseen liitetty ajatus yhteistyötaitojen omaamisesta näkyi haastateltavien vastauksissa osallisuuden lisäämisenä, muiden mielipiteiden huomioimisena ja kykynä tehdä kompromisseja.

Seuraava alaluokka on kokemuskumppani-koulutuksen sisällön arviointi. Koulutuksen sisällön arvioinnista keskusteltaessa haastateltava 2 nosti esille mieleenpainuvaksi kokemukseksi asianajajan vierailun sekä oman tarinan tekemisen. Haastateltava 2 ei kokenut koulutuksessa olleen mitään epäolennaista, mutta kaipasi lisää tietoa erityislapsista.

Yksi mikä oli mieleenpainuva asia oli asianajajan käynti, joka tiesi paljon lastensuojelusta. Mun mielestä myös ihan mielettömän tärkeä osa koulutusta oli oman tarinan tekeminen. Mun mielestä ei koulutuksessa ollut myöskään mitään turhaa, mut moni varmaan voisi toivoo enemmän erityislapsi tietämistä. (H2)

Haastateltava 1 nosti vastauksessaan esille, ettei kokenut koulutuksen sisällössä mitään ylimääräistä ja koki, että kaikki koulutuksessa käydyt asiat auttoivat kehittymään tuleviksi kokemuskumppaneiksi.

En havainnut mitään menetelmiä mitkä ei olisi toimineet, koen että kaikki koulutuksessa tuki oppimistamme ja kehittymistämme kokemuskumppaneina. (H1)

Haastateltava 3 kertoi pitävänsä kokemuskumppani-koulutusta onnistuneena kokonaisuutena ja kestoaltaan sopivan pitkänä. Haastateltava 3 kertoi olleensa tyytyväinen koulutuksen sisällön monipuolisuuteen, eikä hänellä ollut mitään negatiivista palautetta koulutuksen sisällöstä.

Mun mielestä koulutuspaketti on ollut hyvä. Riittävän pitkä ja siinä on 100h opiskelua ja työharjoittelua ja kaikkea muuta, ei siinä mitään sellasta selkeää huonoa asiaa mun mielestä ollu. (H3)

Koulutuksen sisällön arvioinnista keskusteltaessa kukaan haastateltavista ei kertonut huomanneensa kokemuskumppani koulutuksessa menetelmiä tai toimintatapoja, jotka eivät palvelleet koulutuksen tarkoitusta. Sen sijaan haastateltavat toivat esille asioita, mitkä asiat ovat toimineet koulutuksessa tai ovat jääneet heidän mieleensä.

5.3 Kokemuskumppani-koulutukseen osallistumisen vaikutukset kokemuskumppanin elämään

Kolmas pääluokka on koulutuksen vaikutus kokemuskumppanin elämään. Tarkastellessamme koulutuksen vaikutuksia kokemuskumppaneiden elämään, aineistostamme nousi esille kolme selkeää alakuokkaa, jotka ovat omien näkökulmien kehittyminen, koulutuksen aikana opitut taidot ja koulutuksen sisällön hyöty työtehtävissä.

Haastatteluissa omien näkökulmien kehittyminen nousi useasti esille haastateltavien vastauksissa. Haastateltava 2 kertoi, että hän koki oman tarinan kirjoittamisen selventävän oma prosessin läpikäyntiä ja kokemuksia lastensuojelusta. Haastateltava koki myös hyödyllisenä sen, että kokemuskumppanit jakoivat ajatuksia keskenään koulutuksen aikana.

Oman tarinan kirjottaminen, että siinä teki niin kun sellaisen koosteen itselleen että se selvensi sitä ja sit mun mielestä myös toi oman prosessin läpikäyminen. (H2)

Monesti ihminen saattaa kiertyä siihen oman elämänsä traumoihin ja niihin ja sitten kun kuulee muiden kokemuksia niin se antaa kyllä näköalaa, että se mun mielestä monella tavalla vaikuttaa siihen miten sitä omaakin prosessia käy läpi ja miten sen näkee, että eihän täällä tosiaankaan kukaan meillä yksin tässä lastensuojeluvuonossa ole. (H2)

Haastateltava 2 kertoi, kuinka muiden tarinoiden kuuleminen sai aikaan muutosta omista asenteista sekä ne antoivat näköalaa siihen, että jokaisella on syyt käyttöksensä takana ja kuinka kukaan ei ole syntynyt pahaksi.

Ja yks minkä mä pistin merkille, että mulla ei oo ikinä ollut tai meidän perheessä ollut päihdetaustaa tai mitään tällaista, niin et kyl mä huomaa

omissa asenteissa ehkä muutosta. Mä oon pitänyt päihteitä aina niin, mutta kun kuuli noita tarinoita että mitkä on johtanu siihen, että jostain on tullut päihde äiti, kuinka hirvittäviä traumoja siel on takana, on ollu huostaanotettu vanhemman päihteiden takia, joutunut seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, tämmösii ni kyl se sitä omaa näkökantaa laajensi että aina pitäis muistaa et meil on jotkut syyt takana, meistä kukaan ei synny pahaksi eikä vääränlaiseksi. (H2)

Haastateltava 3 kertoi, että koulutus sai hänet työstämään omia asioitaan ja hän koki saaneensa uudenlaisia näkökulmia asioihin. Kuunnellessa muiden tarinoita ja asioita mitä he ovat käyneet läpi elämänsä aikana, pääsee kuuntelija asettumaan kertojan asemaan ja sitä kautta voi avautua uudenlaisia näkemyksiä asioista.

Toisten tarinoiden kuuntelu silloin siinä omassa ryhmässä, kun me kaikki kerrottiin omat tarinamme toisillemme ni silloin joutu vähän työstämään niitä asioista et ne oli sillee aika rankkoja ja toi uudenlaisia näkökulmia niihin omiinkin näkemyksiin. (H3)

Haastateltava 1 kertoi puolestaan jatkavansa oman tarinan kirjoittamista sekä jatkavansa oman prosessin työstämistä vielä koulutuksen jälkeenkin.

Kokemuskumppanit hyötyivät siitä, että he pääsivät jakamaan omia kokemuksiaan lastensuojelusta muille kokemuskumppaneille koulutuksen aikana. Monesti ihmiset sokaistuvat ja keskittyvät tarkastelemaan asioita vain omasta näkökulmastaan ja unohtavat että aina kaikki ei ole niin mustavalkoista. Keskustelemalla muiden kanssa, jotka jakavat saman kokemuksen voi saada uusia näkökulmia ja ymmärtää asioita uudella tavalla.

Alaluokasta koulutuksen aikana opitut taidot, haastateltava 2 nosti esille, kuinka koki oppineensa pysähtymään miettimään taustalla vaikuttavia asioita, eikä vain ajattele lopputulosta ja käytöstä. Hän korosti, että on tärkeää nähdä laajemmin tilannetta ja sitä kautta ymmärtää, että siellä taustalla vaikuttavat asiat heijastuvat siihen minkälainen ihminen on nykyään.

Mä uskosin ku kuuli näitä muiden tarinoita niin ehkä enemmän pysähtyy miettimään sitä että siellä taustalla on jotain, eikä ajattele nii paljon sitä lopputulosta vaan. Uskon et järki kasvo siinä mielessä, että pitää niin kun nähdä asiat laajemmin eikä vaan sitä tilannetta vaan myöskin se, että mitä siellä taustalla on nii nehän vaikuttaa sit aina siihen et mimmoinen se ihminen on tänä päivänä. (H2)

Haastateltava 3 kertoi oppineensa ohjaajana ja opettajana toimimisesta, kun hänen vastuullaan oli koulutuksessa olevan oma tarinaisuus. Haastateltava kertoi, että

ohjaajana toimiminen lisäsi hänen ihmistuntemustaan, kun tapasi kaikki koulutettavat ja työsti heidän kanssaan tarinaosuutta.

ehkä sellainen niin kun no ihmistuntemus ainakin kasvaa kun tapaa kaikki nää koulutettavat ja osan luona mä oon käynyt ja me ollaan työstetty sitä tarinaa. Kaikkien kanssa on joutunut niin kun tekemään tiiviisti töitä, vaikka ei kovin pitkään, ni siinä on oppinu tämmösii ohjaamiseen ja opettamiseen liittyviä asioita. (H3)

Haastateltava 3 kertoi, kuinka koulutuksen aikana hän koki oppineensa paljon yleisiä asioita lastensuojelusta, mutta kertoi oppineensa myös itsestään uusia asioita. Joutumalla uudentilanteisiin voi itsestään löytää uudentilanteisia puolia.

Ja sit vielä, kun nää on aika vaikeita asioita ni oppinut ja huomannut sen et sopii aika hyvin tämmöiseen hommaan. Mä oon sellainen hyvin rauhallinen et se käsitys itsestä tämmöisenä rauhallisena ihmisenä, joka ei kovin helposti herpaannu tai rupee itkemään tai mitään muuta et pystyy toimimaan siinä vaikka tarinat on välillä ollu aika kauheita ja nämä koulutettavat itkee ja vaikka mitä, mut pystyy toimimaan itse siinä ja olemaan sellainen rauhallinen ja jäsentää tavallaan sitä tilannetta et ei tässä ole mitään hätää että ihan kaikessa rauhassa vaan mietitään tätä tarinaa. On ollu mielenkiintoista oppia uusia puolia itsestään. (H3)

Haastateltava 1 nosti esille myös itsensä kehittämisen ja kuinka se vahvistui koulutuksen aikana. Hän myös kertoi tiedostavansa vuorovaikutuksellisten, toiminnallisten ja osallistavien työmuotojen tärkeyden.

Kokemuskumppanit ovat koulutuksen aikana oppineet pysähtymään miettimään omaa osaamistaan ja muuttamaan omia ajatusmallejaan. Omien taitojen pohtiminen on hyvin tärkeää itsensä kehittämisen kannalta. Opimme jatkuvasti uutta itsestämme sekä muista ihmisistä ympärillämme, joten on tärkeää oppi hyödyntämään näitä asioita käytännössä.

Seuraava alaluokka on koulutuksen sisällön hyödyt työtehtävissä. Tästä nousi kaikkien haastateltavien kohdalla positiivisia vastauksia. Haastateltava 3 kertoi, että on pystynyt hyödyntämään koulutuksessa oppimiaan asioita työskennellessään kokemuskumppanina. Hän nosti esille myös, kuinka on oppinut käyttämään omaa tarinaa työkaluna toimiessaan esimerkiksi vertaistukihenkilönä.

Oon pystynyt niitä tietoja käyttämään hyväksi tuol kentällä, et mäki oon ollu kahden äidin kokemuskumppanina ja oon pystynyt hyödyntämään niitä tietoja mitä me ollaan siellä koulutuksessa saatu ja oon myös sitten tavallaan oppinut sitä omaa tarinaa käyttämään työkaluna. (H3)

Haastateltava 2 puolestaan kertoi, kuinka koulutus valmisti hyvin siihen minkälaista työtä kokemuskumppanit tekevät. Hän korosti, kuinka koulutuksessa käytiin perusasiat hyvin läpi. Koulutuksessa läpikäytyt asiat valmistivat kokemuskumppaneita työhön, jota he tekevät kentällä.

Mä olen nyt ottanut pienen ajan sisällä ni kaksi äitiä kenen tukena mä olen. Mut et kyllä mulla edelleen on sama näkemys niin kun silloin koulutuksen jälkeen. Heti en osannut ajatella kuinka se vastas mut nyt vuoden jälkeen jotenkin koen että se vastas ja mun mielestä kaikki perus asiat käytiin todella hyvin. (H2)

Haastateltava 1 korosti, kuinka omia vahvuuksia on tärkeä pysähtyä välillä miettimään. Omia vahvuuksia läpikäymällä voi muistuttaa itselleen mitä olivat juuri niitä asioita, joissa oli hyvä ja tuoda niitä mukaan omaan työskentelyyn.

Koulutus muistutti, että omia vahvuuksia kannattaa läpikäydä. (H1)

Kaikki haastatellut kokemuskumppanit kertoivat kokeneensa, että koulutuksen sisältö valmisti hyvin työtehtäviin, joita kokemuskumppanit tekevät lastensuojelussa. Kokemuskumppanit olivat tyytyväisiä koulutuksen sisältöön ja kokivat saneensa oppeja, joita he pystyvät hyödyntämään tulevaisuudessa työtehtävissä ja toimiessaan esimerkiksi vertaistukihenkilöinä.

6 Tulosten yhteenveto ja arviointi

6.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Tässä tutkimuksessa ilmeni, että kokemuskumppaneiden osallisuus kokemuskumppani-koulutuksen kehittämisestä toteutui eri tavoin. Kokemuskumppaneiden osallisuus koulutuksen kehittämisestä näkyi esimerkiksi heidän kokemuksinaan kuulluksi tulemisesta. Haastateltavien vastauksista voidaan päätellä, että tässä tutkimuksessa kokemuskumppanit kokivat tulleen kuulluksi kokemuskumppani-koulutuksen aikana. Kokemus kuulluksi tulemisesta ilmeni kokemuskumppaneiden mahdollisuutena antaa palautetta ja kehittämisehdotuksia koulutuksen kehittämistä varten.

Kokemuskumppanit kokivat, että heidän mielipiteitään huomioitiin ja heitä aidosti kuunneltiin koulutuksen aikana ja sen päätyttyä. Romppaisen (2019) kokemusasiantuntijoiden mukana oloa kehittämistyössä käsittelevässä opinnäytetyössä: Kokemusta ja ammattitietoa yhdistämässä, ilmeni samankaltaisia tuloksia. Veturi-toiminnan työpajoihin osallistuneet kokemusasiantuntijat kokivat, että heille syntyi kuulluksi tulemisen ja osallisuuden tunteita, sillä he kokivat, että heitä aidosti kuunneltiin ja heidän mielipiteitään otettiin huomioon työpajoissa.

Kostiaisen ym. (2014) terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperissa: Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen Kokemukset käyttöön- kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen nousi esille, että yhteiskunnallisesta näkökulmasta kokemusasiantuntija toiminnan tavoitteena on hyödyntää kokemussiantuntijoiden kokemuksia ja osaamista entistä enemmän. Haastateltavien vastauksista voidaan päätellä, että tässä tutkimuksessa kokemuskumppaneille syntyi kokemus siitä, että heidän osaamistaan huomioitiin koulutuksen aikana, esimerkiksi huomioimalla kokemuskumppaneiden aikaisempaa tietotaitoa ja koulutustaustaa koulutuksen kehittämistä varten. Kokemuskumppaneiden osallisuuden toteutuminen koulutuksessa näkyi heidän osaamisensa huomioimisena kokemusasiantuntijatoiminnan tavoitteiden mukaisesti.

Hanskan, Pölläsen ja Seppäsen (2021) kokemusasiantuntijoiden osaamista ja edistämistä käsittelevässä opinnäytetyössä tuli esille, että kokemusasiantuntijat pääsivät osallistumaan erilaisiin tehtäviin, kuten tukihenkilönä toimimiseen ja hanketyössä mukanaoloon. Tämän tutkimuksen haastatteluvastauksista voidaan päätellä, että kokemuskumppaneiden osallisuus koulutuksen kehittämisessä näkyi heille syntyneinä tehtävinä ja rooleina koulutuksen aikana sekä sen jälkeen järjestetyissä kokemuskumppani-koulutuksissa. Haastateltavien vastauksista nousi esille, että heistä jokainen tunnisti oman roolinsa ja paikkansa koulutuksen aikana. Kokemuskumppanit toimivat esimerkiksi viranomaisien yhteyshenkilöinä ja tarinatyöskentelyn ja yksilöohjauksen järjestäjinä.

Tässä tutkimuksessa ei saatu vastausta siihen, miten kokemuskumppanit pääsivät osallistumaan yhteiskehittämisen valintaa, suunnitteluun ja toteutukseen. Tutkimuksen vastauksista nousi puolestaan ilmi, miten kokemuskumppaneiden mielestä yhteiskehittäminen näkyi koulutuksessa, mikä heidän käsityksensä yhteiskehittämisestä on sekä heidän arvionsa koulutuksen sisällöstä.

Pöyry-Lassilan (2017) kirjoittaman artikkelin: Palveluiden yhteiskehittäminen ja yhteistuottaminen -mukaan yhteiskehittämisen edellytyksenä on yhteiseen toimintaan osallistuminen, sekä tietojen jakaminen kaikille kehittämiseen osallistuville. Tämän tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että kokemuskumppaneiden mukaan yhteiskehittäminen näkyi koulutuksessa yhteistyönä eri tahojen kanssa sekä jatkuvana tiedottamisena. Yhteiskehittäminen näkyi koulutuksessa myös kokemuskumppaneiden mielipiteiden huomioimisena ja kuunteluna. Voidaankin todeta, että Pöyry-Lassilan artikkelin määritelmän mukaiset yhteiskehittämisen edellytykset olivat samansuuntaisia kokemuskumppaneiden kuvaillessa yhteiskehittämisen ilmenemistä koulutuksessa.

Yhteiskehittäminen on toimintaa, jossa yhteistyön kautta palveluiden käyttäjien tieto ja ammattilaisten tieto yhdistyvät toisiinsa (Talentia 2020). Tässä tutkimuksessa kokemuskumppanit myös määrittelivät käsitteen yhteiskehittäminen yhteistyön kautta. Kokemuskumppaneiden mukaan yhteiskehittäminen tarkoittaa yhteistyön hyödyntämistä ja yhteistyötaitojen omaamista. Yhteistyön hyödyntämisellä he tarkoittivat, palveluiden käyttävien asiakkaiden mukaanottoa palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä ammattilaisten kanssa. Yhteistyötaidoilla he puolestaan viittasivat kykyyn tehdä kompromisseja sekä huomioida muiden mielipiteitä ja lisätä osallisuutta.

Tutkimusvastauksista ilmeni, että kokemuskumppanit olivat tyytyväisiä koulutuksessa käytettyihin menetelmiin ja ylipäättänsä koulutuksen sisältöön. Koulutuksen sisällöstä keskusteltaessa kukaan kokemuskumppaneista ei tuonut esille menetelmiä tai toimintatapoja, jotka eivät palvelleet koulutuksen tarkoitusta. Romppaisen (2019) opinnäytetyössä kokemusasiantuntijat puolestaan nostivat esille kehittämiskohteita Asema- työpajan ajankäyttöön ja ryhmien kokoon liittyen.

Tutkimuksissa, joissa käsitellään kokemusasiantuntijoiden mukanaoloa kehittämistyössä, keskitytään lähinnä siihen, mitä kokemusasiantuntijat voivat tuoda kokemustiedollaan palveluihin ja kuinka saadun tiedon kautta palveluja pyritään muovaamaan enemmän asiakaslähtöisimmiksi. Tässä tutkimuksessa keskityttiin kuulemaan kokemuskumppaneiden kokemuksia siitä, minkälaisia vaikutuksia koulutuksen käymisestä oli heidän elämäänsä ja minkälaisia taitoja he ovat oppineet kokemuskumppani-koulutuksen aikana.

Hanskan ym. (2021) opinnäytetyössä nousi esille kokemusasiantuntijoiden asenteiden muuttuminen ja kuinka se auttaa työntekoa ja tuloksia. Tässä tutkimuksessa nousi samantyyllisiä tuloksia esille, koskien asenteiden muuttumista ja kokemuskumppaneiden näkökulmien laajenemista. Kokemuskumppani-koulutukseen osallistuminen vaikutti kokemuskumppaneiden elämään monella tavalla. Kokemuskumppanit kokivat esimerkiksi koulutuksella olleen vaikutuksia heidän asenteisiinsa sekä omien näkökulmien kehittymiseen. Kokemuskumppanit nostivat esille myös oman tarinan kirjoittamisen tärkeyden ja kuinka se selvensi omia ajatuksia lastensuojelusta.

Romppaisen (2019) opinnäytetyössä korostui, kuinka kokemusasiantuntijoiden kertomat tarinat ammattilaisille auttoivat työntekijöitä ymmärtämään työnsä merkityksen ja löytämään uusia näkökulmia työntekoon. Kostiaisen ym. (2014) työpaperissa nousi esille myös kokemuskumppanin tarinan jakaminen ja kuinka se toimii kokemuskumppanille itselleen myös voimaannuttavana kokemuksen. Tässä tutkimuksessa puolestaan kokemuskumppanit kokivat tärkeänä sen, että he pääsivät jakamaan toisille kokemuskumppaneille tarinoitaan ja myös pääsivät kuulemaan toisten tarinoita, mitä kautta kokemuskumppanit kokivat omien näkökulmien laajentuneen.

Tutkittaessa kokemuskumppaneiden kokemuksia siitä, mitä he oppivat kokemuskumppani-koulutuksen aikana korostui kokemuskumppaneiden katsomuskannan laajeneminen sekä itsetuntemuksen lisääntyminen. Kokemuskumppanit kokivat oppineensa yleisiä asioita lastensuojelusta sekä työskentelystä erilaisten ihmisten kanssa. Orituista taidoista Hanska ym. (2021) opinnäytetyössä kokemusasiantuntijat kertoivat kokeneensa toimiessaan kokemusasiantuntijana, että heidän elämänsä on saanut uudenlaisen merkityksellisyyden toiminnan ja itsetuntemuksen vahvistumisen kautta.

Tutkittaessa kuinka kokemuskumppani-koulutus valmisti tuleviin työtehtäviin, saatiin vain positiivisia vastauksia. Kokemuskumppanit kokivat koulutuksen valmistavan hyvin niihin työtehtäviin, joihin koulutuksen suorittaneet kokemuskumppanit lähtevät työskentelemään. Kokemuskumppanit kertoivat hyödyntävänsä omassa työskentelyssä koulutuksessa oppimiaan asioita. Kokemuskumppanit kokivat myös saaneensa omasta tarinasta hyvän työkalun omaan työskentelyyn. Oman tarinan käyttö työvälineenä nousi esille myös Romppaisen (2019) opinnäytetyössä, jossa korostettiin, kuinka oma tarina on kokemusasiantuntijan tärkein työväline. Kokemusasiantuntijan tulee käydä läpi oma vaikea elämäntapahtumansa ja tämän avulla hän voi jakaa kokemuksiaan muille sekä välittää omaa näkökulmaansa.

Tässä tapaustutkimuksessa saatuja tuloksia ei voida yleistää. Tulokset pohjautuvat kolmen kokemuskumppanin näkemyksistä ja kokemuksista, jotka perustuvat heidän henkilökohtaisiin kokemuksiinsa kokemuskumppani-koulutukseen osallistumisesta ja kehittämisestä.

6.2 Tutkimusprosessi

Kuva 1. Tutkimusprosessi.

Tutkimusprosessin eteneminen voidaan jakaa viiteen vaiheeseen, jotka ovat ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen (Vilkka 2005, 42). Tutkimusprosessimme ideataso alkoi syksyllä 2021, kun saimme tietää ensimmäisen toimeksiantajamme ja alustavan idean tutkimuksen aiheeseen liittyen. Alkuperäinen toimeksiantajamme kuitenkin vaihtui syksyn aikana ja lopulta ryhdyimme tekemään yhteistyötä Perhekuntoutuskeskus Lausteen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kanssa. Syksyn aikana järjestimme Teams tapaamisen Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen työntekijöiden kanssa ja keskustelimme tutkimuksen mahdollisesta aiheesta ja prosessin etenemisestä. Tapaamisen aikana sovimme, että haastattelemmme tutkimusta varten Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen kokemuskumppaneita.

Ideointitasossa pohditaan tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja tutkimukseen liittyviä käsitteitä. Ideatasolla myös alustavasti määritellään tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite. (Vilkka 2005, 43.) Syksyn aikana meille selvisi, että tutkimuksen aihe liittyy kokemusasiantuntijoiden kokemusten tutkimiseen lastensuojelun kehittämistyöstä, joten syksyn aikana perehdyimme kokemusasiantuntijuudesta aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Avasimme myös tutkimuksen kannalta olennaisia käsitteitä ja muodostimme itsellemme kuva siitä, mitä aiheesta aikaisemmin jo tiedetään. Valitsimme

myös lähteitä, joita voitaisiin hyödyntää lopullisessa opinnäytetyössä sekä pohdimme alustavasti tutkimuskysymyksiä ja tutkimuksen tavoitetta.

Tutkimusprosessin sitoutumisvaiheessa ideatasolla kerättyjen pohdintojen ja tietojen pohjalta tehdään tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelmalla tarkoitetaan kirjallista sopimusta tutkimuksesta ja sen käytännöistä. (Vilka 2005, 58.) Syksyn 2021 aikana työstimme tutkimussuunnitelmaa, johon alustavasti kirjasimme muun muassa tutkimusaiheen taustaa ja tutkimuksen tarkoitusta. Tutkimussuunnitelman tekeminen tuntui tässä vaiheessa haastavalta, sillä koimme tutkimuksen aiheen hyvin laajaksi.

Keväällä 2022 tutkimuksen aiheen näkökulma muuttui ja tarkentui, minkä seurauksena palasimme uudestaan ideatasolle pohtimaan tutkimuksen aihetta, tavoitetta ja tutkimuskysymyksiä, sekä tutkimuksen kannalta olennaisia käsitteitä. Ohjaavan opettajan tuella ja avustuksella pääsimme kuitenkin etenemään kohti tutkimuksen toteuttamisvaihetta.

Tutkimusprosessin toteuttamisvaihe koostuu neljästä pääkohdasta, jotka ovat tutkimusaineiston hankinta, tutkimusaineiston ryhmittely tutkittavaan muotoon tutkimusaineiston analysointi sekä tutkimustulosten esittäminen (Vilka 2005, 61). Kevään aikana pidimme Teams tapaamisen toimeksiantajamme kanssa ja keskustelimme Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeesta. Muodostimme haastattelurungon ja tutustuimme haastatteluun menetelmänä. Lähetimme tutkimus- ja haastattelukysymykset toimeksiantajalle kommentoitavaksi, jonka jälkeen sovimme toimeksiantajan kanssa haastateltavat henkilöt ja haastatteluiden ajankohdat. Tutkimuksen aikana meillä oli vaikeuksia saada haasteltavia osallistumaan tutkimukseen, mutta lopulta saimme haastateltua kolmea kokemuskumppania. Toteutimme haastattelut touko-kesäkuussa Teamsin välityksellä yksilöhaastatteluina.

Tutkimusprosessissa kirjoittaminen ei ole erillinen vaiheensa, vaan tutkiminen on samanaikaisesti kirjoittamista (Vilka 2005, 62). Aloitimme varsinaisen kirjoittamisprosessin keväällä 2022, kun ryhdyimme kirjoittamaan tutkimuksen tietoperustaa. Syksyllä 2022 jatkoimme tutkimusprosessin toteuttamis- ja kirjoittamisvaihetta, sillä ryhdyimme litteroimaan haastatteluja ja analysoimaan aineistoa sekä kirjasimme saatuja tuloksia ylös. Tutkimuksen aikana haasteeksi muodostui haastatteluihin osallistuneiden vähäinen määrä ja tämän takia tutkimusaineisto jäi melko suppeaksi. Tämä näkyi eteenkin aineiston analyysi- ja yhteenveto-osioissa. Syksyn aikana vertasimme saatuja tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin nähden sekä selvitimme vastaavatko saadut tulokset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Lopulta kirjoitimme tutkimuksemme puhtaaksi.

Tutkimusprosessin viimeinen vaihe on tutkimuksesta ja sen tuloksista tieodottaminen. (Vilka 2005, 66). Palautimme 2022 marraskuussa valmiin tutkimuksen koululle arvioitavaksi sekä toimeksiantajalle kommentoitavaksi. Tutkimuksen lopussa esittelimme tutkimustulokset opinnäytetyöseminaarissa.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy vahvasti tutkimusetiikka, jolla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Tutkimusetiikka on läsnä koko tutkimusprosessin toteuttamisen ajan ideointivaiheesta tulosten raportointiin. (Vilkkä 2005, 29.) Ideointivaiheesta lähtien perehdyimme huolellisesti tutkimukseen liittyviin käsitteisiin ja muihin kokemusasiantuntijoista tehtyihin tutkimuksiin. Olimme myös lähdekriittisiä ja tarkkoja valitessamme erilaisia lähteitä tutkimukseen. Valitessamme lähteitä kiinnitimme huomiota lähteiden ajankohtaisuuteen ja alkuperään.

Tutkimuksen ajan noudatetaan toimeksiantajan kanssa sovittuja suunnitelmia ja sopimuksia (Vilkkä 2005, 30). Olimme heti tutkimuksen alussa yhteydessä toimeksiantajaan ja suunnittelimme tutkimuksen aihetta sekä toteutusta. Keskustelimme myös haastateltavien valinnasta ja haastatteluiden toteuttamistavasta. Pidimme koko tutkimuksen ajan kiinni sovituista asioista ja aikatauluista.

Eettisesti kestävät tiedonhankintamenetelmät ja tutkimusmenetelmät ovat osa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksessa on tärkeää rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus niin tutkimustyössä kuin tutkimustulosten esittämisessä. (Vilkkä 2005, 29–30.) Käytimme tutkimuksessa tiedonhankintamenetelmänä haastattelua, jolla keräsimme tietoa suoraan kokemuskumppaneilta. Perehdyimme myös kokemusasiantuntijoihin liittyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin.

Valitsimme haastattelun tutkimusmenetelmäksi, sillä haastattelussa haastateltava pystyy ilmaisemaan itseään ja tuomaan esille omia kokemuksiaan ja näkemyksiään vapaasti. Haastatteluissa korostuu myös haastateltavan aktiivinen rooli. Luotettavuuden kannalta haasteena haastatteluissa on se, että haastateltavat saattavat antaa yleisesti hyväksyttäviä vastauksia omien rehellisten ajatusten ja kokemusten sijaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 205–206.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän luotettavuuden kriteeri on tutkijan itse tekemät valinnat ja ratkaisut koko tutkimusprosessin ajan. Luotettavuuden arviointi tehdään suhteessa analysointitapaan tutkimusaineiston ryhmittelyyn, tulkintaan ja johtopäätöksiin. Tutkijan on pystyttävä kuvailemaan ja perustelemaan tutkimustekstissään valintansa käyttämistään menetelmistä ja analysointitavoista. (Vilkkä 2005, 158–159.) Analysoimme tutkimusaineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Analysointivaiheessa luokittelimme aineistoa ja muodostimme esille tulleista teemoista pää- ja alaluokkia. Luokittelun jälkeen tulkitsimme haastatteluvastauksia ja teimme niistä johtopäätöksiä. Peilasimme tutkimuksesta saatuja tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin koskien kokemusasiantuntijoita sekä muuhun tietoperustaan.

Tutkimuksen eettisten arvojen mukaan kunnioitetaan tutkittavien yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta, ihmisarvoa ja muita oikeuksia. Tutkimuksessa osallisena oleville ihmisille, yhteisöille ja muille tutkimuskohteille ei saa aiheutua riskejä tai haittoja tutkimuksen myötä. (Tietoarkisto 2021.) Huomioimme haastateltavien yksityisyyden säilyttämällä heidän anonymiteettinsa tutkimustuloksia esittäessä. Haastateltavat ovat eroteltu toisistaan numeroinnilla, H1, H2 ja H3. Haastateltavat saivat vapaaehtoisesti ilmoittautua haastateltaviksi sekä perua osallistumisensa. Tutkimuksen lopuksi myös poistimme kaikki haastatteluihin liittyvän materiaalin.

Eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksen totuttamista varten tarvitaan tutkimukseen osallistuvien tietoon perustava suostumus. Näin ollen tutkittavien tulee saada tarpeeksi tietoa tutkimuksesta ja oikeuksistaan suostumuksensa antamiseksi. (Jyväskylän yliopisto 2022.) Tutkimuksen toteuttamista varten ei tarvinnut hankkia erillistä tutkimuslupaa, vaan saimme Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeelta luvan tutkia heidän kokemuskumppani-koulutustaan. Lähetimme hanketyöntekijälle saatekirjeen, joka välitti sen eteenpäin hankkeen kokemuskumppaneille. Saatekirjeessä avasimme tutkimuksen aihetta, tarkoitusta sekä tutkimuskysymyksiä. Liitimme saatekirjeen loppuun myös yhteistietomme, jotta tutkimukseen osallistuvat pystyisivät ottamaan meihin yhteyttä sekä tarvittaessa kysymään tarkentavia kysymyksiä tutkimukseen tai haastatteluun liittyen.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimusprosessin tarkka kuvaaminen sekä eri vaiheiden avaaminen lukijalle. Näin lukija saa selkeän käsityksen siitä, mitä on tehty missäkin tutkimuksen vaiheessa. Tutkimuksen tulokset ovat myös luotettavia siltä osin, että haastateltavien vastaukset pyrittiin kirjoittamaan tutkimukseen juuri niin kuin he ovat asian esittäneet haastatteluissa. Tutkimustieto ei kuitenkaan ole yleistettävissä, koska ne perustuvat vain kolmen kokemuskumppanin henkilökohtaisiin näkemyksiin ja kokemuksiin.

6.4 Tulosten julkaisu

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää koulutettujen kokemuskumppaneiden kokemuksia Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen koulutusmallin työstämiseen ja kehittämiseen osallistumisesta. Tutkimuksen tulokset avaavat kokemuskumppaneiden näkemyksiä koulutuksen sisällöstä ja toimivuudesta. Tulokset antavat tietoa Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeessa mukana olleille ammattilaisille kokemuskumppaneiden osallisuuden toteutumisesta koulutuksen aikana.

Asiakkaasta kumppaniksi -hankkeen päätyttyä hankkeen toiminnasta tehtiin STEA:lle vuodesta 2022 tuloksellisuusraportti sekä Innokylään julkaistiin raportti, johon avattiin hankkeen sisältöä sekä nostettiin tässä tutkimuksessa haastatelluiden kokemuskumppaneiden ajatuksia ja kommentteja kokemuskumppani -koulutuskokonaisuuden kehittämisestä ja siihen osallistumisesta. Raportin lisäksi hankkeesta julkaistaan kokemuskumppani-koulutusmalli sähköisesti Innokylään.

Lähteet

Falk, H.; Kurki, M.; Rissanen, P.; Kankaanpää, S. & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujusta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 16.1.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-028-3>

Hanska, P; Pöllänen, M & Seppänen, M. 2021. Kokemusasiantuntija siltana ammattilaisen ja asiakkaan välillä: Ehdotus kokemusasiantuntijoiden toimintamalliksi Kaakkois-Suomen TE-toimistossa. YAMK-Opinnäytetyö. Kaakkois -Suomen ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021052812259>

Hietala, O., Kinnunen, S., Kauppila, R. & Karjalainen, J. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen työntekijöiden ja johdon näkökulmasta: Osallisuuden, oppimisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuuksia. THL työpaperi 26/2018. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-088-4>

Hietala, Outi. & Rissanen, Päivi. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki: Kuntoutussäätiö & Mielenterveyden keskusliitto Viitattu 21.1.2022. <https://www.mtkl.fi/uploads/2020/09/f27fa53c-kokemusasiantuntijaopas.pdf>

Hipp, K; Kangasniemi, M; Vaajoki, A. & Kuosmanen, L. 2016. Kokemusasiantuntijan osallisuus mielenterveyspalvelujen kehittämisessä. Hoitotiede 28 (4). <https://elektra.helsinki.fi/se/h/0786-5686/28/4/kokemusa.pdf>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Holm, P. & Lukkari, J. 2015. Kokemuksia kokemusasiantuntijakoulutuksesta – ”Se on ihan mahtavat just et se kääntyy niinku sitte kaikki hyväks kuitenkin”. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Laurea Lohja: Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201503102970>

Innokylä 2022. Esittely. Asiakkaista kumppaniksi -toimintamalli lastensuojelun asiakas vanhempien kokemustiedon hyödyntäminen lastensuojelun asiakastyössä ja kehittämisessä. Viitattu 23.1.2022. <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/asiakkaasta-kumppaniksi-toimintamalli-lastensuojelun-asiakasvanhempien-kokemustiedon>

Jyväskylän yliopisto 2022. Ihmistieteiden eettinen toimintakunta. Eettiset vaatimuksen tutkittavan suostumukselle. <https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/tutkimuspalvelut/tutkimushallinto/tutkimusetiikan->

tukipalvelut/ihmistieteiden-eettinen-toimikunta/tee-lausuntopyynto/lausuntopyynnnon-liitteet/tutkittavien-osallistumissuostumuslomake

Jyväskylän yliopisto. 2015. Koppa. Tapaustutkimus. Viitattu 4.10.2022.

<https://koppa.jyu.fi/>

Kettunen, T. & Kasila, K. (toim.) 2021. Kokemustieto yhteiskehittämisessä: Hyppy asiakaslähtöisyyteen terveyspalveluissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 22.2.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8543-1>

Kiikkala, I. 2007. Kehittämistyö ja jatkuva muutos. Teoksessa työntekijä oman työnsä kehittäjänä. Väistö, R (toim). 2007. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita, 27. Viitattu 30.1.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-604-071-7>

Kostiainen, E., Ahonen, S., Verho, T., Rissanen, P. & Rotko T. Kokemukset käyttöön – kokemusasiantuntijatoinnin kehittäminen. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 36/2014. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-373-4>

Kukkonen, A., Pöllönen, A., Kainulainen, J. & Nissinen, T. 2019. Yhteiskehittämisen konsepti. Omat avaimet -projektitiimi.

Kukkonen, A., Pöllönen, A., Kainulainen, J. & Nissinen, T. 2019. Yhteiskehittämisen konsepti. Viitattu 22.2.2022. <https://www.mtkl.fi/uploads/2019/11/a0836926-yhteiskehittamisenkonsepti.pdf>

Lastensuojelulaki. 2007. L. 13.4.2007/417. Viitattu 21.1.2022. www.finlex.fi

Lastensuojelun keskusliitto (Iskl) 2022. Lastensuojelussa tulisi aina kuulla kokemusasiantuntijoita – eettisesti. Viitattu 14.10.2022. <https://www.iskl.fi/>

Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P. & Erikson, P (toim). 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. Viitattu 30.1.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. [Helsinki]: Sanoma Pro.

Perhekuntoutuskeskus Lauste 2021a. Viitattu 17.11.2021. <https://lauste.fi/>

Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022b. Asiakkaasta kumppaniksi: Miten opitaan lastensuojelun asiakasvanhempia valtauttava tukemisen työtapaa? Viitattu 22.2.2022. <https://lauste.fi/>

Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022c. Asiakkaasta kumppaniksi: Tarinan voima lastensuojelussa. Viitattu 24.10.2022. <https://lauste.fi/>

Perhekuntoutuskeskus Lauste 2022d. Kokemuskumppanit. Viitattu 16.1.2022.

<https://lauste.fi/>

Pesäpuu (yhdistys), Barkman, J., Inkinen, H., Isoniemi, S. & Vario, P.

2017. Muutosvoimaa!: Kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa.

[Jyväskylä]: Pesäpuu ry.

Petrelus, M. & Eriksson, P. (toim.) 2018. Uudistuva lastensuojelu — kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 32/2018. Viitattu 30.1.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-208-6>

Pikassos 2021. Monnista onni monialaiseen yhteistoimintaa lastensuojelun asiakkaan asiassa. Viitattu 9.12.2021. <https://pikassos.fi/monni>

Pöyry-Lassila, P. 2017. Palveluiden yhteiskehittäminen ja yhteistuottaminen. Viitattu 5.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018062714251>

Romppainen, J. 2019. Kokemusta ja ammattietoa yhdistämässä: Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten välinen yhteistyö Sama Asema -työpajoissa. AMK-Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.3.2022 <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904185557>

Rosenberg, R. 2021. Kokemusasiantuntijuus lastensuojelun asiakasvanhempien voimaantumista ja osallisuutta tukemassa. Koulutettujen kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä asiasta. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto.

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152474/PrograduRosenbergReetta.pdf?sequence=1>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.1.2022.

<https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.5.2022.

<https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Satosaari, M. 2016. Kokemusasiantuntijuus lastensuojelussa. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.4.2017. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016060912559>

Sosiaali- ja terveys ministeriö. 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Viitattu 28.1.2022. <https://stm.fi/>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. Lastensuojelun monialainen kehittäminen alkaa osana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa. Viitattu 25.11.2021. <https://stm.fi/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Lastensuojelun monialainen kehittäminen alkaa osana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa. Viitattu 28.1.2022. <https://stm.fi/>

Sudenlehti, J., Uusitalo, I., Joensuu, A., Soisalo, R., Lamberg, M., Nurhonen, P. & Alfthan, N. 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu. [Joensuu]: Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.

Talentia 2022. Yhteiskehittäminen vaatii ajattelun muutosta. Viitattu 22.2.2022. <https://www.talentia.fi/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2022b. Lastensuojelun-käsikirja. Viitattu 21.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2022d. Yhteiskehittäminen. Viitattu 22.2.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2022e. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 22.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2022f. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 20.9.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialogisuus-ammattilaisen-ja-perheen-valilla>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Kokemusosaaminen. Viitattu 16.1 2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022c. Kokemusasiantuntijuus ja vertaistuki. Viitattu 30.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/kokemusasiantuntijuus-ja-vertaistuki>

Tietoarkisto 2021. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Eettiset periaatteet käytännössä. Viitattu 9.11.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/>

Tietoarkisto 2022. Tapaustutkimus. Viitattu 4.10. 2022. <https://www.fsd.tuni.fi/>

Tikka, E. 2020. Päihdetyön kokemusasiantuntijat mukana yhteiskehittämisessä – Kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhdenvertaisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta yhteiskehittämisen aikana. Opinnäytetyö. Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202003012885>

Tilastokeskus 2022. Käsitteet. Tutkimus- ja kehittämistoiminta. Viitattu 28.1.2022. https://www.stat.fi/meta/kas/t_ktoiminta.html

Tobis, D. 2013. From pariahs to partners: How parents and their allies changed New York City's child welfare system. New York, NY: Oxford University Press.

Toikka, E. 2019. Selvitys lastensuojelun vertaistukitoimintaan perustuvasta New Yorkin mallista.

Toikko, T. 2011. Kokemusasiantuntija palveluiden kehittäjänä. Teoksessa Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä. Ruuskanen, P., Savolainen, K. & Suonio, M. (Toim.)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Haastattelu saatekirje

Hei!

Toivoisimme, että voisimme haastatella sinua opinnäytetyöhömmе liittуen. Opinnäytetyömmе työnimenä on ” Kokemusasiantuntijoiden kokemuksia osallisuudesta Asiakkaasta kumppaniksi –hankkeen koulutuksen kehittämisestä”. Opiskelemme Turun ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja suuntaudumme lastensuojeluun.

Opinnäytetyömmе tarkoituksena on selvittää kokemuskumppaneiden kokemuksia Asiakkaasta kumppaniksi-hankkeen koulutusmallin muodostumisesta ja kehittämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena on saada kokemuskumppanien ääni kuuluviin ja selvittää, millä tavoin he ovat päässeet mukaan koulutuksen kehittämiseen ja minkälaisia menetelmiä koulutuksen kehittämistyössä on käytetty.

Opinnäytetyömmе keskittyy kolmeen tutkimuskysymykseen: miten kokemuskumppanien osallisuus toteutui kokemuskumppani – koulutuksen kehittämisessä, miten kokemuskumppanit ovat päässeet osallistumaan yhteiskehittämisen menetelmien valintaan, suunnitteluun ja toteutukseen ja miten kokemuskumppani -koulutukseen osallistuminen vaikutti kokemuskumppaneiden elämään. Opinnäytetyömmе tietoperustassa käsittelemme kokemusasiantuntijuutta, yhteiskehittämistä ja New Yorkin toimintamallia.

Tavoitteenamme on haastatella 4–5 kokemuskumppani –koulutuksen käynnyttä kokemuskumppania. Haastattelut toteutetaan Teams-ohjelman avulla etänä ja ne toteutetaan yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet poistetaan. Opinnäytetyöhömmе kirjaamista haastatteluiden tuloksista ei paljastu haastateltavien henkilöllisyyttä.

Mikäli herää jotain kysymyksiä haastatteluun liittуen, meihin voi ottaa yhteyttä.

milja.pakarinen@edu.turkuamk.fi

aino.kuronen1@edu.turkuamk.fi

Haastattelukysymykset

Aloittava kysymys: Minkälaisin ajatuksin tulit mukaan kokemuskumppani -koulutukseen?

1. Miten koet, että sinun ajatuksesi ja mielipiteesi otettiin huomioon koulutuksen kehittämisessä? Kerro esimerkkejä.
2. Miten oma osaamisesi huomioitiin koulutuksen aikana tapahtuneessa työskentelyssä?
3. Mitä ymmärrät sanalla yhteiskehittäminen?
4. Miten yhteiskehittäminen näkyi mielestäsi koulutuksen suunnittelussa ja lopputuloksessa ja Asiakkaasta kumppaniksi –hankkeessa?
5. Millainen rooli sinulla oli kehittämistyössä?
6. Huomasitko jotain menetelmiä tai toimintatapoja, jotka eivät tukeneet koulutusmallin tarkoitusta?
7. Miten koet, että kokemuskumppani -koulutusmalli on muuttunut ensimmäisistä versiosta nykyiseen malliin?
 - a. Mikä oli mielestäsi kokemuskumppaneiden osuus/ merkitys tässä muutoksessa?
8. Miten koet, että koulutukseen osallistuminen vaikutti oman prosessisi läpikäymiseen?
9. Minkälaisia taitoja opit koulutuksen aikana?
10. Koetko että koulutuksen sisältö vastasi tarvetta, jota kohtaat työtehtävissä?